

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	4
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	6
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	6
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	8
Β' Μέρος	9
Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	9

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ Α', Β' ΚΑΙ Γ' ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο «ιστορία» εννοούμε οτιδήποτε έχει συμβεί στο παρελθόν. Η Ιστορία όμως ως επιστήμη είναι η μελέτη του παρελθόντος, η οποία γίνεται πάντοτε με τη διαμεσολάβηση του ιστορικού. Στόχος της Ιστορίας ως επιστήμης είναι η γνώση, η κατανόηση και η ερμηνεία των γεγονότων και των καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο παρελθόν. Γενικά η Ιστορία καθιστά δυνατή τη συγκρότηση της συλλογικής μνήμης, της ταυτότητας και της κληρονομιάς λαών και κοινωνιών. Συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος και στην ανάληψη δράσης και συμμετοχής στο σύγχρονο γίνεσθαι. Λόγω της μεθόδου της (διατύπωση ερωτημάτων και κριτική προσέγγιση των πηγών), συμβάλλει στη συγκρότηση αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών, με δυνατότητα αναστοχασμού και κριτικής προσέγγισης του παρελθόντος.

Τα νέα ΠΣ της Ιστορίας εισάγουν ενιαία αντίληψη προσέγγισης της Ιστορίας από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Λυκείου. Επιπλέον, έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια εξορθολογισμού της ύλης, με την επιλογή των ενοτήτων και την αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους.

Το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο απευθύνεται σε νέους ανθρώπους, που βρίσκονται στο στάδιο προς την ενηλικίωση. Έτσι, το μάθημα αφορά τη Γενική Ιστορία και όχι κάποιες εξειδικευμένες εκδοχές της επιστήμης αυτής. Αποσκοπεί πρωτίστως στην παροχή ενός βασικού κορμού γνώσεων, με έμφαση στην Ελληνική, στην Ευρωπαϊκή και στην Παγκόσμια Ιστορία. Παράλληλα, επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τον χρόνο και τον χώρο μέσα στον οποίο εκτυλίσσονται τα ιστορικά φαινόμενα και δρουν τα ιστορικά πρόσωπα, καθώς και με τις βασικές ιστορικές έννοιες. Η επιδίωξη αυτή θα αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών/-τριών. Παράλληλα, θα τους/τις προετοιμάσει για το περισσότερο απαιτητικό πλαίσιο της Θεματικής Ιστορίας που θα τους παρασχεθεί στο Λύκειο.

Η διδασκαλία γίνεται με άξονα τον/τη μαθητή/-τρια. Η εκτεταμένη χρήση πολυμορφικού/πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, η αποφυγή της αποστήθισης και η αξιοποίηση πηγών ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/-τριών έχουν ως στόχο την κριτική αφομοίωση της ύλης από τους/τις μαθητές/-τριες. Αντίστοιχα, η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών είναι διαρκής και διαμορφωτική και διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά, με σκοπό τον περιορισμό της αποστήθισης και της στείρας ή μηχανιστικής αναπαραγωγής των ιστορικών πληροφοριών από μέρους του/της μαθητή/-τριας. Ασκείται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως η προφορική και γραπτή εξέταση και η παρουσίαση εργασιών, κατά τις οποίες ελέγχονται η αφηγηματική ικανότητα, η γνώση, η διατύπωση ιστορικού λόγου, η ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Κεντρικό σκοπό της ιστορικής εκπαίδευσης αποτελεί η διαμόρφωση ενεργών, δημοκρατικών πολιτών με κριτική σκέψη και ιστορική συνείδηση. Συνακολούθως, οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να κατακτήσουν ένα συγκροτημένο πλαίσιο ιστορικής γνώσης, που θα συνδέει την εθνική διάσταση με την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια, καθώς και να

αποκτήσουν τη δυνατότητα κατανόησης βασικών εννοιών, όπως ο χώρος, ο χρόνος και η αιτιότητα, που θα τους επιτρέψει να ερμηνεύουν ιστορικές πληροφορίες και να τις εντάσσουν στο κατάλληλο κάθε φορά χωροχρονικό ιστορικό πλαίσιο. Απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω αποτελεί η καλλιέργεια δεξιοτήτων, όπως η παρατήρηση, η σύγκριση, η ανάλυση και η σύνθεση, ο εντοπισμός κινήτρων, η κατανόηση της ιστορικότητας του παρελθόντος, η εξαγωγή συμπερασμάτων και η τεκμηρίωση. Παράλληλα, θα πρέπει να καλλιεργούνται αξίες όπως ο σεβασμός, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία και η αναίρεση στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Πρωταρχικός στόχος της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/-τριες βασικές ιστορικές γνώσεις, αλλά με τρόπο που να αντιληφθούν, μεταξύ άλλων, την αιτιακή σχέση καταστάσεων και γεγονότων, καθώς και την ιστορική σημασία τους. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί, παράλληλα με την απόκτηση γνώσης, η καλλιέργεια της ιστορικής και κριτικής τους σκέψης, αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση ιστορικής συνείδησης, η οποία αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για τη δημιουργία σκεπτόμενων και υπεύθυνων πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές/-τριες θα κατανοήσουν ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας των ανθρώπινων κοινωνιών· θα αντιληφθούν τους ποικίλους παράγοντες (κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς κ.λπ.) που διαμορφώνουν τα ιστορικά φαινόμενα· θα μάθουν να σέβονται τις ιδιαιτερότητες (θρησκευτικές και πολιτισμικές) όλων των λαών και θα αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη σπουδή του παρελθόντος ως παράγοντα απόκτησης αυτογνωσίας και κατανόησης της κοινωνίας.

Για την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης απαραίτητη κρίνεται η ενεργητική συμμετοχή σε διαδικασίες εξοικείωσης με την ορολογία της ιστορικής επιστήμης, καθώς και με την ιστορική μεθοδολογία, στον βαθμό που το επιτρέπει η ηλικία τους. Η διδακτική χρήση των ιστορικών πηγών θεωρείται απόλυτα συνδεδεμένη με τις διαδικασίες ενεργητικής μάθησης και προτείνεται ως βασικό διδακτικό μέσο. Οι ιστορικές πηγές δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως απλή επιβεβαίωση ή εικονογράφηση του ιστορικού αφηγήματος, αλλά πρέπει να μελετώνται ως κεντρικό μεθοδολογικό εργαλείο προσέγγισης της ιστορικής πληροφορίας και γνώσης. Συνακόλουθα, η προτεινόμενη συστηματική χρήση των ιστορικών πηγών στη διδακτική διαδικασία αποσκοπεί στη μετατροπή των μαθητών/-τριών σε μικρούς/-ές «ερευνητές/-τριες». Η επαφή τους με τη διαδικασία διερεύνησης των ιστορικών πηγών αποτελεί απλώς το πρώτο βήμα στη γνωριμία τους με τη διερευνητική εργασία του επιστήμονα ιστορικού και την εξοικείωσή τους με την ιστορική μεθοδολογία. Βασικός γνώμονας αλλά και προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα αυτής της διδακτικής προσέγγισης είναι ο σεβασμός στις γνωστικές ικανότητες και τις μαθησιακές ανάγκες της συγκεκριμένης ηλικίας.

Στο πλαίσιο της χρήσης των ιστορικών πηγών ως διδακτικού μέσου εντάσσεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων απαραίτητων για την προσέγγιση και την κατανόηση της ιστορικής γνώσης. Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης αποτελεί βασική παράμετρο της καλλιέργειας της ιστορικής σκέψης των μαθητών/-τριών, η οποία υπηρετεί παράλληλα τον περιορισμό της αποστήθισης. Τέτοιες δεξιότητες αφορούν την αντίληψη του ιστορικού χρόνου, του χώρου, της αιτιότητας, της συνέχειας, της αλλαγής και της ιστορικότητας του παρελθόντος, καθώς και την παρατήρηση, ανάλυση, σύνθεση και εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων με την κατάλληλη χρήση ιστορικών εννοιών. Αυτές οι δεξιότητες θεωρούνται εξίσου σημαντικές με την καθαυτό δηλωτική γνώση, γι' αυτό και πρέπει να διδάσκονται μεθοδικά και όχι περιστασιακά και οπωσδήποτε με τρόπους προσαρμοσμένους στην ηλικία των μαθητών/-τριών. Παράλληλα, η επιδίωξη μιας κατά το δυνατόν βιωματικής προσέγγισης του υλικού πολιτισμού μέσα από δραστηριότητες εντός και εκτός τάξης (π.χ. παρατήρηση, περιγραφή και σχεδιαστική ή φωτογραφική αναπαραγωγή έργων τέχνης, μνημείων, αντικειμένων κ.λπ.), πέρα από το ότι εξυπηρετεί τη διαθεματικότητα, μπορεί να προαγάγει

έναν άλλο βασικό σκοπό του μαθήματος της Ιστορίας: την ενεργοποίηση του συναισθήματος και της φαντασίας των μαθητών/-τριών, στοιχεία που καλλιεργούν τη δημιουργική σκέψη τους, εξίσου σημαντική για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης τους.

Το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο θα πρέπει επίσης να λειτουργεί, όπως και άλλα μαθήματα εξάλλου, ως μύηση στη φιλαναγνωσία. Θα ήταν λάθος να ταυτίσουμε τη φιλαναγνωσία με τη Λογοτεχνία, όπως θα ήταν λάθος να ταυτίσουμε την αγάπη για την Ιστορία με την αποκλειστική ανάγνωση πηγών. Ευχής έργο θα ήταν να αποτελέσει το μάθημα της Ιστορίας μια αφορμή για να ενδιαφερθούν οι μαθητές/-τριες για το βιβλίο. Μυθιστορηματικές βιογραφίες, ιστορικό μυθιστόρημα, μεγάλοι κλασικοί, αρχαίοι συγγραφείς σε μετάφραση, ποίηση, αλλά και εγκυκλοπαίδειες, ιστορικά λήμματα, αρχαιολογικοί οδηγοί, περιγραφές συλλογών μουσείων αποτελούν βιβλία προσέγγισης του παρελθόντος με εναλλακτικό τρόπο. Είναι καλό οι μαθητές/-τριες να εξοικειωθούν με διαφορετικά κειμενικά είδη, ενώ παράλληλα αξιοποιούν ιστορικές πηγές. Είναι καλό επίσης να εξοικειωθούν με την ιστορική αφήγηση, την παραγωγή κειμένων και τη χρήση της ορολογίας. Για τον λόγο αυτό και η αξιολόγηση (οι δραστηριότητες, τα φύλλα εργασίας και η τελική γραπτή εξέταση) θα πρέπει να προτάσσει την ανάπτυξη του αφηγηματικού λόγου, και όχι την παράθεση μιας απομνημονευμένης πληροφορίας, αναπαράγοντάς τη με σύντομη απάντηση ή με απάντηση σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το περιεχόμενο του ΠΣ της Ιστορίας στο Γυμνάσιο καλύπτει θεματικά όψεις της Ελληνικής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας Ιστορίας, από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Στην Α' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από τους προϊστορικούς χρόνους έως και τους αυτοκρατορικούς χρόνους. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Α' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Αρχαίας Ιστορίας.

Στη Β' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από την εμφάνιση του πρώιμου βυζαντινού κράτους έως και την οθωμανική και βενετική κατάκτηση του βυζαντινού κόσμου. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Β' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Βυζαντινής και Μεσαιωνικής Ιστορίας.

Στη Γ' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από την Αναγέννηση έως τη σύγχρονη εποχή. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Γ' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία στηρίζεται στις παραδοχές της ενεργητικής μάθησης και οργανώνεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορικής επιστήμης, καθώς και την ηλικία των μαθητών/-τριών. Βασικό μέλημα του/της εκπαιδευτικού πρέπει να είναι η προσαρμογή της διδασκαλίας στις γνωστικές ικανότητες και τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/-τριών σε συνθήκες ενεργητικής μάθησης. Ο/Η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να καταφεύγει στην εύκολη λύση της απλής διάλεξης. Αντίθετα, βασικό άξονα και αφετηρία της διδακτικής διαδικασίας πρέπει να αποτελούν οι πηγές. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η συστηματική εισαγωγή των μαθητών/-τριών στη μεθοδολογία της προσέγγισης ποικίλων ιστορικών πηγών (εικόνας, φωτογραφίας, αντικειμένου, μνημείου, παραθέματος, πρωτογενών και δευτερογενών). Ο/Η εκπαιδευτικός θα πρέπει αρχικά να δώσει συγκεκριμένες οδηγίες στους/στις μαθητές/-τριες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να προσεγγίζουν και να αξιοποιούν διαφορετικά είδη πηγών, και σταδιακά να

επιδιώκει τόσο τη φθίνουσα εκ μέρους του/της καθοδήγηση όσο και την κλιμακούμενη δυσκολία των δραστηριοτήτων, επίσης προσαρμοσμένη κατά περίπτωση.

Μέρος της μεθοδολογικής προσέγγισης των πηγών θα πρέπει να αποτελεί η σύνταξη ερωτημάτων και σχολίων πάνω στις πηγές. Αυτό που πρέπει οπωσδήποτε να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/-τριες είναι πως μια πηγή αποκτά ιστορική αξία μόνο όταν τεθεί κάποιο συγκεκριμένο ερώτημα. Για τον λόγο αυτό, ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να εξασκήσει τους/τις μαθητές/-τριες, θέτοντας ερωτήματα αναφορικά με το περιεχόμενο της πηγής και επιδιώκοντας σταδιακά να κάνουν το ίδιο και οι μαθητές/-τριες, με βάση συγκεκριμένη μεθοδολογία.

Η διδασκαλία, με βάση τις πηγές, δεν ακυρώνει τη θέση του/της εκπαιδευτικού ούτε τη χρήση αφηγηματικού λόγου εκ μέρους του/της. Αντιθέτως, μετά την ολοκλήρωση της μελέτης της κάθε πηγής, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να ανακεφαλαιώνει τα βασικά ευρήματα των μαθητών/-τριών και να προσθέτει τυχόν παραλείψεις συνθέτοντας μια μικρή αφήγηση, η οποία όμως να προκύπτει από τη μελέτη των πηγών. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την αφήγηση με ευκολία και αυξημένο ενδιαφέρον, έχοντας ήδη εξοικειωθεί με το θέμα μέσω της μελέτης των πηγών.

Πέρα από τη μελέτη των πηγών, απαραίτητη θεωρείται σε κάθε διδακτική ενότητα η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την έννοια του χρόνου και του χώρου, μέσα από την άσκησή τους στον χρονολογικό άξονα και τον χάρτη, καθώς και η εξοικείωσή τους με τους ιστορικούς όρους. Όσον αφορά το τελευταίο, προτείνεται η καταγραφή εννοιών-κλειδιών για κάθε ενότητα. Στο τέλος κάθε ενότητας οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να γνωρίζουν ποιο θέμα μελέτησαν, σε ποιο χρονικό και γεωγραφικό σημείο τοποθετείται και ποιες είναι οι βασικές έννοιες που σχετίζονται με αυτό.

Επίσης, προτείνεται και ενθαρρύνεται η σύνδεση του μαθήματος της Ιστορίας με την τοπική ιστορία, είτε μέσω σχολικών δραστηριοτήτων (πολιτιστικών προγραμμάτων, ευρωπαϊκών προγραμμάτων κ.λπ.) είτε μέσω εργασιών, τύπου πρότζεκτ, που θα οργανώσει ο/η εκπαιδευτικός σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούν να αξιοποιηθούν οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς τόπους, σε μουσειακές συλλογές των τοπικών μουσείων, καθώς και τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων. Είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι μαθητές/-τριες τη σύνδεση της πολιτιστικής κληρονομιάς της ιδιαίτερης πατρίδας τους με την εθνική, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα και ο γενικός στόχος για την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης και της κριτικής σκέψης σε συνδυασμό με τη νηφάλια ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης και της εθνικής αυτογνωσίας. Η εθνική αυτογνωσία θα επιτρέψει αφενός την υγιή συνομιλία με την εθνική συνείδηση άλλων λαών και αφετέρου την καλλιέργεια αξιών όπως ο σεβασμός, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία και η αναίρεση στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Τέλος, απαιτείται η πολυεπίπεδη παρουσίαση και επεξεργασία της διδακτικής ενότητας από τον/την εκπαιδευτικό με τη συνδρομή επαρκούς και πολυτροπικού διδακτικού υλικού. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιεί εναλλακτικές αναπαραστάσεις του ιστορικού περιεχομένου, γραπτές πηγές, υλικά και άυλα κατάλοιπα, οπτικοακουστικά μέσα, το διαδίκτυο, καθώς και ιστορικές αφηγήσεις. Επίσης, κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία εργαστηρίου Ιστορίας με διαδραστικούς πίνακες, προβολείς, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, βίντεο, μικρές βιβλιοθήκες κ.λπ., που προσφέρουν πολλαπλές επιλογές μεθόδων διδασκαλίας και ευελιξία ως προς την εφαρμογή τους, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζουν και εμπλουτίζουν το σχολικό εγχειρίδιο. Η χρήση επαρκούς και ποικίλου υλικού αποκτά ισχυρότερη διδακτική δυναμική, όταν συνδυάζεται με ενεργητικές διδακτικές τεχνικές και βιωματικές δράσεις, όπως η δραματοποίηση ιστορικών γεγονότων, οι επισκέψεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος, η επιτόπια έρευνα κ.ά.

Με βάση τα παραπάνω, τα «αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα» κάθε διδακτικής ενότητας συνοδεύονται από αντίστοιχες ενδεικτικές δραστηριότητες, οι περισσότερες από τις οποίες αφορούν την επεξεργασία ιστορικών πηγών στο πλαίσιο της ενεργητικής μάθησης. Αυτές οι δραστηριότητες προσφέρονται είτε για ατομική είτε για ομαδική εργασία και αποβλέπουν τόσο στην κατανόηση του εκάστοτε ιστορικού περιεχομένου όσο και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων της ιστορικής, κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Επίσης, στον πίνακα κάθε διδακτικής ενότητας που περιέχεται στον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό γίνεται αναφορά σε ενδεικτική βιβλιογραφία, έντυπη και ηλεκτρονική, καθώς και σε εκπαιδευτικά λογισμικά και ιστότοπους, που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες, αλλά και να διευκολύνουν τον/την εκπαιδευτικό στη δημιουργία άλλων δραστηριοτήτων. Τόσο οι προτεινόμενες δραστηριότητες όσο και η ενδεικτική βιβλιογραφία δε θα πρέπει να θεωρηθούν ως δεσμευτικές ή περιοριστικές για τον/την εκπαιδευτικό. Αντίθετα, αποτελούν βάση για περαιτέρω ανάπτυξη των συγκεκριμένων προτάσεων ή και σύλληψη άλλων ιδεών βασισμένων στην ίδια λογική.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι συνεχής και διαμορφωτική, καθώς στοχεύει στην ανατροφοδότηση της διδασκαλίας και στην προοδευτική βελτίωση του/της μαθητή/-τριας, και να διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά. Ο/Η μαθητής/-τρια πρέπει να αξιολογείται με βάση την καθημερινή του/της απόδοση και στάση στο μάθημα. Σε περίπτωση που ο/η εκπαιδευτικός απευθύνει ερώτηση σε μαθητή/-τρια (εν είδει «προφορικής εξέτασης»), προτείνεται να αποφεύγονται ερωτήσεις που προωθούν την αποστήθιση («Πες μου τι ξέρεις για...»), αλλά να τίθενται στοχευμένες ερωτήσεις (π.χ. «Με ποιους τρόπους αποφάσισε ο Μιλτιάδης να αντιμετωπίσει το σώμα των Περσών τοξοτών;»), καθώς και ερωτήσεις που απαιτούν τη χρήση συγκεκριμένων δεξιοτήτων (π.χ. να ζητείται μια τεκμηριωμένη απάντηση).

Οι γραπτές δοκιμασίες θα πρέπει να προσομοιάζουν στις δραστηριότητες που έχουν γίνει στην τάξη. Προτείνονται δραστηριότητες που θα ελέγχουν όχι μόνο τη δηλωτική, αλλά και τη διαδικαστική γνώση, π.χ. να ελέγχεται κατά πόσο οι μαθητές/-τριες μπορούν να χειριστούν μία ή περισσότερες πηγές, προκειμένου να δώσουν τεκμηριωμένη απάντηση. Οποσδήποτε θα πρέπει να υπάρχουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να ελέγχεται η δυνατότητα ανάπτυξης ιστορικού λόγου από τους/τις μαθητές/-τριες, αλλά αυτή να τίθεται με βάση το περιεχόμενο πηγής. Επίσης προτείνεται να υπάρχουν ερωτήσεις για τον έλεγχο της κατανόησης του χρόνου (τοποθέτηση γεγονότων/προσώπων σε σωστή χρονολογική σειρά) και του χώρου (τοποθέτηση στον χάρτη περιοχών). Η αξιολόγηση μπορεί να βασίζεται επίσης στην εκπόνηση ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων αλλά και εκτενέστερων συνθετικών εργασιών, σύμφωνα με τις αρχές της μεθόδου πρότζεκτ.

Η τελική αξιολόγηση με γραπτές εξετάσεις θα πρέπει, επίσης, να λαμβάνει υπόψη τη μεθοδολογία διδασκαλίας, και συγκεκριμένα τον κεντρικό ρόλο των πηγών σε αυτή. Συνεπώς, οι ερωτήσεις στις γραπτές τελικές εξετάσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν ικανό αριθμό πηγών για σχολιασμό και μάλιστα από διαφορετικά είδη: φωτογραφία, απόσπασμα κειμένου κ.λπ. Επιπρόσθετα, δεδομένου του βασικού ρόλου που έχουν στη μεθοδολογική προσέγγιση ο χρονολογικός άξονας και ο χάρτης (ιστορικός ή γεωγραφικός), προτείνονται ερωτήσεις που σχετίζονται με αυτά τα εργαλεία, δηλαδή που αφορούν τη συμπλήρωση του χρονολογικού άξονα και του χάρτη.

Β' Μέρος

Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΙΣΤΟΡΙΑ – Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
Αρχαία Ιστορία	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ		
	Ο χρονολογικός άξονας: Παλαιολιθική, Μεσολιθική, Νεολιθική Εποχή – Εποχή του Χαλκού – Σταθμοί στην ανθρώπινη εξέλιξη. Η ζωή των ανθρώπων κατά την Παλαιολιθική και τη Νεολιθική Εποχή. Το σπήλαιο του Λασκώ – Το Δισπηλιό της Καστοριάς – Το Διμήνι και το Σέσκλο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθούν με τον χρονολογικό άξονα, με τον ιστορικό και γεωγραφικό χάρτη. • Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία της οργάνωσης των νεολιθικών οικισμών. • Να γνωρίζουν χαρακτηριστικά μνημεία της Παλαιολιθικής και Νεολιθικής Εποχής και να τα τοποθετούν στον χώρο και τον χρόνο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν σε αυτόν την εμφάνιση των διαφορετικών τύπων ανθρώπων, των εργαλείων, της φωτιάς, της γραφής, της τέχνης, της γεωργίας κ.λπ. • Να εντοπίσουν στον χάρτη της Ευρώπης – Μεσογείου – Μέσης Ανατολής τους κυριότερους οικισμούς και πολιτισμούς της Παλαιολιθικής και της Νεολιθικής Εποχής. • Να περιγράψουν χαρακτηριστικά ευρήματα των πολιτισμών αυτών και να αφηγηθούν μια ιστορία σε σχέση με τον άνθρωπο που τα χρησιμοποιούσε. • Να περιηγηθούν αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία με ευρήματα της Παλαιολιθικής και της Νεολιθικής Εποχής (π.χ. το Αθανασάκειο Μουσείο του Βόλου).
	Δύο σημαντικοί ανατολικοί πολιτισμοί: Η Αίγυπτος και η Μεσοποταμία. • Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι – Ο ναός του Λούξορ – Πυραμίδες και Σφίγγα – Η θρησκεία των αρχαίων Αιγυπτίων – Τα ιερογλυφικά. • Οι Σουμέριοι – Τα	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν τον πολιτισμό της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. • Να εξηγούν τον ρόλο της γραφής στους πολιτισμούς αυτούς, τη σχέση των 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν σε αυτόν τους πολιτισμούς της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τους κυριότερους οικισμούς/πόλεις και τα κυριότερα μνημεία.

Αρχαία Ιστορία	ευρήματα των ανασκαφών στην Ουρ – Πήλινες πινακίδες και σφηνοειδής γραφή – Οι νόμοι του Χαμουραπί – Το έπος του Γιλγαμές.	μνημείων με τη θρησκεία και την κοινωνική διαστρωμάτωση. ● Να κατανοούν τον ρόλο των πολιτισμών αυτών στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς.	● Να περιγράψουν έναν ναό, παλάτι, πυραμίδα ή άλλο μνημείο και να εξηγήσουν τον ρόλο τους στην κοινωνία της Αιγύπτου ή της Μεσοποταμίας.
	Κυκλαδικός πολιτισμός. Γεωγραφία και οικισμοί – Τα πρωτοκυκλαδικά πήλινα τηγανόσχημα σκεύη – Τα μαρμάρινα ειδώλια.	● Να τοποθετούν τα κέντρα του κυκλαδικού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του κυκλαδικού πολιτισμού. ● Να ερμηνεύουν και να εξηγούν τον χρηστικό, τον τελετουργικό ή τον λειτουργικό ρόλο των αρχαιολογικών ευρημάτων.	● Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν σε αυτόν τον κυκλαδικό πολιτισμό. ● Να εντοπίσουν στον χάρτη τους κυριότερους οικισμούς και τα κυριότερα μνημεία. ● Να περιγράψουν χαρακτηριστικά ευρήματα του κυκλαδικού πολιτισμού και να αφηγηθούν μια ιστορία σε σχέση με τον άνθρωπο που τα χρησιμοποιούσε.
	Μινωικός πολιτισμός. ● Τα ανάκτορα: Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρος – Ο δίσκος της Φαιστού – Η Γραμμική Α' – Η θρησκεία τη Μινωική Εποχή – Η μινωική τέχνη. ● Η υστερομινωική Θήρα – Οι τοιχογραφίες της Θήρας.	● Να τοποθετούν τα κέντρα του μινωικού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του μινωικού πολιτισμού. ● Να περιγράψουν ένα μνημείο του μινωικού πολιτισμού, να εξηγούν τη σχέση των μνημείων με τη θρησκεία, την κοινωνική διαστρωμάτωση και την καθημερινή ζωή των αρχαίων Κρητών. ● Να κατανοούν τον ρόλο της Γραμμικής Α' γραφής.	● Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν σε αυτόν τον μινωικό πολιτισμό. ● Να εντοπίσουν στον χάρτη τους κυριότερους οικισμούς και τα κυριότερα μνημεία. ● Να περιγράψουν χαρακτηριστικά ευρήματα του μινωικού πολιτισμού. ● Να περιγράψουν μια τοιχογραφία από το Ακρωτήρι της Θήρας και να αφηγηθούν μια ιστορία σε σχέση με τους ανθρώπους που τη φιλοτέχνησαν ή τους ανθρώπους που αναπαριστώνται σε αυτήν.

Αρχαία Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο του μινωικού εμπορίου στην εξάπλωση του μινωικού πολιτισμού στο Αιγαίο και γενικότερα στη Μεσόγειο. 	
	<p>Μυκηναϊκός πολιτισμός.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα υλικά κατάλοιπα: Οι ταφικοί κύκλοι των Μυκηνηών – Οι ακροπόλεις και τα ανάκτορα της Μυκηναϊκής Εποχής: Μυκήνες, Τίρυνθα, Πύλος – Το μυκηναϊκό ανάκτορο – Οι θολωτοί τάφοι – Ο θησαυρός του Ατρέα. • Η πολιτική και κοινωνική οργάνωση: Οι πληροφορίες των πινακίδων της Γραμμικής Γραφής Β'. • Η θρησκεία και η τέχνη των Μυκηναίων. • Η παρουσία των Μυκηναίων στο Αιγαίο και στην Κρήτη. • Οι εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Ανατολή. • Η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού (συνοπτική αναφορά στις απόψεις που έχουν διατυπωθεί). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν τα κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. • Να συνδέουν και να συσχετίζουν τον μυκηναϊκό πολιτισμό με τα ομηρικά έπη και τους μύθους των Ατρείδων. • Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του μυκηναϊκού πολιτισμού. • Να περιγράφουν ένα μνημείο του μυκηναϊκού πολιτισμού, να εξηγούν τη σχέση των μνημείων με τη θρησκεία, την κοινωνική διαστρωμάτωση και την καθημερινή ζωή των Μυκηναίων. • Να κατανοούν τον ρόλο της Γραμμικής Β' γραφής. • Να συγκρίνουν τον μυκηναϊκό με τον μινωικό πολιτισμό και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν σε αυτόν τον μυκηναϊκό πολιτισμό. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τους κυριότερους οικισμούς, τις κυριότερες ακροπόλεις και τα σημαντικότερα μνημεία. • Να περιγράψουν χαρακτηριστικά μνημεία και ευρήματα του μυκηναϊκού πολιτισμού. • Να σχεδιάσουν την κάτοψη του μυκηναϊκού μεγάρου και να το συνδέσουν με ένα απόσπασμα της «Οδύσσειας».
	ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ		
	<p>Ο ελληνικός κόσμος από το 1100 έως το 800 π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η απουσία γραφής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη τις μετακινήσεις των 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά γεγονότα και τα μνημεία ή

Αρχαία Ιστορία	και συγκεντρωτικών μορφών εξουσίας – Οι μετακινήσεις των ελληνικών φύλων (Αχαιών, Δωριέων, Ιώνων, Αιολέων) στην Ελλάδα και η εγκατάσταση Ελλήνων στις ακτές της Μικράς Ασίας – Η επανεμφάνιση της γραφής και της αριστοκρατικής τάξης πολεμιστών – Η δημιουργία του ελληνικού αλφαβήτου – Τα ομηρικά έπη ως ιστορική πηγή. ● Γεωμετρική τέχνη: Τα γεωμετρικά αγγεία – Τα χάλκινα γεωμετρικά ειδώλια – Το πήλινο ομοίωμα του Ηραίου – Οι πρώτοι ελληνικοί ναοί.	ελληνικών φύλων κατά τους ιστορικούς χρόνους. ● Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις αλλαγές που επήλθαν στον ελλαδικό χώρο μετά την παρακμή του μυκηναϊκού κόσμου. ● Να κατανοούν τον τρόπο σύνθεσης των ομηρικών επών. ● Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της γεωμετρικής τέχνης. ● Να εξηγούν τον ρόλο της γραφής και της εξέλιξης του ελληνικού αλφαβήτου σε σχέση με την ελληνική γλώσσα και τη δημιουργία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.	αρχαιολογικά ευρήματα που συνδέονται με την εποχή που εξετάζουν. ● Να εντοπίσουν στον χάρτη τους κυριότερους οικισμούς, καθώς και τις κυριότερες πόλεις που σχετίζονται με τις μετακινήσεις των ελληνικών φύλων στη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. ● Να περιγράψουν χαρακτηριστικά ευρήματα που χρονολογούνται την εποχή αυτή: από τη διάλυση του μυκηναϊκού κόσμου έως τους αρχαϊκούς χρόνους. ● Να αναπαραγάγουν εικαστικά ένα γεωμετρικό αγγείο και να το συνδέσουν με ένα απόσπασμα της «Ιλιάδας» ή της «Οδύσσειας». ● Να αφηγηθούν μια ιστορία από τον πρώτο ελληνικό αποικισμό ή να δημιουργήσουν ένα κόμικ.
	ΑΡΧΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (800-500 π.Χ.)		
	Η πόλη-κράτος. ● Μορφή. ● Πολίτευμα. ● Ο πολίτης και η οπλιτική φάλαγγα.	● Να ξέρουν πώς και γιατί δημιουργήθηκε η αρχαία πόλις, να μπορούν να περιγράψουν τη μορφή της και να γνωρίζουν τις διαφορές της από τις σύγχρονες πόλεις. ● Να έχουν μια συνολική εικόνα για το αριστοκρατικό πολίτευμα. ● Να κατανοούν τον τρόπο λειτουργίας της οπλιτικής φάλαγγας και να αξιολογούν τη σημασία της για την πολιτική συνείδηση των κατοίκων της πόλης-κράτους.	● Να τοποθετήσουν στον χάρτη τις σημαντικότερες πόλεις-κράτη. ● Να εντοπίσουν σε μια αναπαράσταση πόλεως-κράτους (π.χ. αρχαίας Αθήνας) τα βασικά της χαρακτηριστικά (οχυρωμένη ακρόπολη, οχυρωμένη κάτω πόλη, μεγάλο ιερό, διοικητικά κτίρια, γυμνάσιο, ιδιωτικές κατοικίες). Στη συνέχεια να τη συγκρίνουν με τη σημερινή μορφή της ίδιας πόλης και να εντοπίσουν τις βασικές διαφορές μεταξύ τους. ● Να παρατηρήσουν νομίσματα και αγγεία διαφορετικών πόλεων, να εντοπίσουν τις διαφορετικές τεχνολογίες και να εξαγάγουν ένα συμπέρασμα

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: συνοικισμός, πόλη-κράτος, ακρόπολη, πολίτης, ελευθερία, αυτάρκεια, αυτονομία, οπλιτική φάλαγγα. 	<p>σχετικά με τον τρόπο που οι πόλεις διαφύλασσαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν από τον Πλούταρχο (Θησέας, 25) για τον «συνοικισμό» του Θησέα και να εντοπίσουν τις πληροφορίες που αναφέρονται για το πολίτευμα.
	<p>Η αποικιακή εξάπλωση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αιτίες. • Γεωγραφικό εύρος. • Αποτελέσματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πότε και για ποιους λόγους πραγματοποιήθηκε ο αποικισμός. • Να γνωρίζουν το γεωγραφικό εύρος του φαινομένου. • Να γνωρίζουν τις ποικίλες επιδράσεις του αποικισμού στη ζωή των ανθρώπων στον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: αποικία, αποικισμός, μητρόπολη, εμπορικές συναλλαγές, βιοτεχνία, οικονομικά ισχυρή τάξη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτη του αποικισμού και να καταγράψουν τα ονόματα των μητροπόλεων και των αποικιών τους σε πίνακα. • Να αιτιολογήσουν τη φράση του Πλάτωνα ότι οι Έλληνες «κάθονται γύρω από τη θάλασσα όπως τα βατράχια γύρω από τη λίμνη». • Να συγκρίνουν τα πρώιμα νομίσματα (οβελούς) με τα μεταγενέστερα, που κόπηκαν από τον 7ο αι. π.Χ. και μετά, και να εξηγήσουν πώς αυτή η αλλαγή διευκόλυνε το εμπόριο. • Να συγκρίνουν αιγυπτιακά αγάλματα με τους αρχαϊκούς κούρους και να βρουν ομοιότητες και διαφορές. Να εξαγάγουν ένα συμπέρασμα σχετικά με την επίδραση της αιγυπτιακής τέχνης στην ελληνική και να τη συνδυάσουν με το ιστορικό πλαίσιο του αποικισμού.
	<p>Η πολιτισμική ενότητα των Ελλήνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοινή καταγωγή και γλώσσα. • Η θρησκεία. <p>α) Λατρεία. β) Πανελλήνια ιερά και αγώνες. γ) Μαντεία και αμφικτιονίες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η πολιτισμική ενότητα των Ελλήνων καλλιεργήθηκε ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του αποικισμού και αφορά την κοινή καταγωγή, την κοινή γλώσσα και την κοινή θρησκεία. • Να γνωρίζουν ποιιοι θεοί και ήρωες 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν απόσπασμα από τον Ηρόδοτο («Ιστορία») και να καταγράψουν τους δεσμούς των Ελλήνων που αναφέρονται. • Να διαβάσουν το απόσπασμα από τον Στράβωνα (419) και να καταγράψουν ποιες πλευρές του πανελληνισμού θεωρεί ο συγγραφέας θετικές. • Να παρατηρήσουν σε

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>λατρεύονταν πανελληνίως.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τι ήταν τα πανελλήνια ιερά και οι πανελλήνιοι αγώνες· να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά και τη σημασία που είχαν οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαιότητα. • Να γνωρίζουν τι ήταν τα μαντεία και οι αμφικτιονίες. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: πολιτιστική ενότητα, πανελλήνιος, ιερό, μαντείο, χρησμός, αμφικτιονία. 	<p>φωτογραφίες ιωνικούς και δωρικούς ναούς από διαφορετικές περιοχές του αρχαίου ελληνισμού. Να σημειώσουν τις περιοχές στον χάρτη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σημειώσουν στον χάρτη τις περιοχές των πανελλήνιων ιερών. • Να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά των πανελλήνιων αγώνων όπως παρατίθενται από τον Ισοκράτη («Πανηγυρικός», 4, 43). • Να παρατηρήσουν την αναπαράσταση του χώρου των Δελφών, να καταγράψουν την προέλευση των «θησαυρών» από τις αποικίες και να εξαγάγουν συμπέρασμα για την απήχηση του μαντείου.
	<p>Η Αθήνα τον 7ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περίοδος της αριστοκρατίας. • Αντιδράσεις στο αριστοκρατικό πολίτευμα. • Η νομοθεσία του Δράκοντα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι τον 7ο αι. π.Χ. το πιο συνηθισμένο πολίτευμα στις πόλεις-κράτη ήταν το αριστοκρατικό. • Να γνωρίζουν την κοινωνική διαστρωμάτωση και τους πολιτειακούς θεσμούς του αριστοκρατικού πολιτεύματος. • Να γνωρίζουν το εγχείρημα του Κύλωνα. • Να γνωρίζουν τους λόγους που οδήγησαν στην καταγραφή των νόμων από τον Δράκοντα στην Αθήνα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν πίνακα των κοινωνικών τάξεων αναφέροντας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όσων τις συγκροτούσαν. • Να σχεδιάσουν πίνακα με τους πολιτειακούς θεσμούς του αριστοκρατικού πολιτεύματος και τα χαρακτηριστικά του καθενός. • Να διαβάσουν απόσπασμα από τον Αριστοτέλη («Αθηναίων Πολιτεία», 2) και να εντοπίσουν ποιοι ήταν δυσανεκτοί από το αριστοκρατικό πολίτευμα και για ποιους λόγους.

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>έννοιες: αριστοκρατία, άριστοι, ευγενείς, άρχοντας-βασιλιάς, επώνυμος άρχοντας, πολέμαρχος, θεσμοθέτες, Άρειος Πάγος, «κυλώνειο άγος», καταγραφή νόμων, «δρακόντεια μέτρα».</p>	
	<p>Η Αθήνα τον 6ο αι. π.Χ. Η μεταρρύθμιση του Σόλωνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σεισάχθεια. • Τιμοκρατία. • Δημιουργία νέου δήμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα μέτρα που έλαβε ο Σόλωνας για τα χρέη και να μπορούν να εξηγήσουν γιατί το σύνολο αυτών των μέτρων ονομάστηκε «Σεισάχθεια». • Να γνωρίζουν τις νέες κοινωνικές/εισοδηματικές τάξεις που δημιουργήθηκαν με το τιμοκρατικό σύστημα, καθώς και πώς συμμετείχαν στο πολιτειακό σύστημα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: Σεισάχθεια, τιμοκρατία, ολιγαρχία, καταγωγή, περιουσία, έφεση, συμμετοχή στα κοινά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν το απόσπασμα από τον Αριστοτέλη («Αθηναίων Πολιτεία», 7) και με βάση αυτό να καταρτίσουν πίνακα με τις τέσσερις νέες κοινωνικές τάξεις. • Να σχεδιάσουν πίνακα με τους πολιτειακούς θεσμούς του τιμοκρατικού πολιτεύματος και τα χαρακτηριστικά του καθενός.
	<p>Η τυραννίδα των Πεισιστρατιδών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το αρχικό νόημα της λέξης «τύραννος» και ότι πρωταρχική επιδίωξη του τυράννου ήταν η παραμονή του στην εξουσία με κάθε μέσο. • Να γνωρίζουν ότι οι τύραννοι ακολουθούσαν φιλολαϊκή πολιτική, ενώ ουσιαστικά καταργούσαν τα πολιτικά δικαιώματα των πολιτών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρήσουν διάσημα κοινωφελή έργα τυράννων (Ναός Ολυμπίου Διός, Δίολκος, Ευπαλίνειο Υδραγωγείο), να μελετήσουν απόσπασμα από τον Αριστοτέλη («Αθηναίων Πολιτεία», 16) σχετικά με τα μέτρα του Πεισίστρατου υπέρ των φτωχών και το απόσπασμα από τον Ηρόδοτο («Ιστορία», 5.92) για την τακτική του τυράννου Θρασύβουλου. • Να συντάξουν κείμενο/ανακοίνωση σχετικά με την πολιτική των τυράννων βάσει των παραπάνω πηγών.

Αρχαία Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν με ποιον τρόπο ο Πεισίστρατος πήρε την εξουσία στα χέρια του και ποια έργα είναι συνδεδεμένα με το όνομά του. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: τύραννος, τυραννίδα, φιλολαϊκή πολιτική, κατάργηση πολιτικών δικαιωμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν έναν κατάλογο με τα έργα που έκανε ο Πεισίστρατος για την Αθήνα και να συζητήσουν για την πολιτική δράση του.
	<p>Οι καινοτομίες του Κλεισθένη και η απαρχή της δημοκρατίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η δημιουργία των 10 φυλών. • Η διαμόρφωση των πολιτειακών θεσμών. • Οστρακισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο δημιουργίας των φυλών από τον Κλεισθένη και τη σημασία τους για τη λειτουργία της δημοκρατίας. • Να γνωρίζουν για τη διατήρηση προϋπαρχόντων πολιτειακών θεσμών και τη δημιουργία νέων (Βουλή 500 και Ηλιαία). • Να γνωρίζουν τι ήταν ο οστρακισμός και γιατί επινοήθηκε. • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις έννοιες: φυλή πριν και μετά τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, ισονομία, ισηγορία, οστρακισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν σχεδιαστική αναπαράσταση του συστήματος δημιουργίας των 10 φυλών. • Να δημιουργήσουν πίνακα με τα χαρακτηριστικά του αριστοκρατικού και του σολώνειου πολιτεύματος. • Να μελετήσουν όστρακα που έχουν διασωθεί από διαδικασίες οστρακισμού και να γράψουν ένα κείμενο μιας παραγράφου στο οποίο θα εξηγούν τους λόγους για τους οποίους αναγράφονται ονόματα σημαντικών πολιτικών της Αθήνας, όπως του Κίμωνα, του Θεμιστοκλή, του Περικλή κ.ά. Να καταγράψουν τα ονόματα που αναγράφονται σε αυτά (Μιλτιάδης, Θεμιστοκλής, Περικλής).
	<p>Η Σπάρτη τον 7ο και τον 6ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο χαρακτήρας του κράτους. • Κοινωνική διαστρωμάτωση και πολιτειακοί θεσμοί. • Η θέση της γυναίκας. • Η σπαρτιατική αγωγή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η δημιουργία του σπαρτιατικού κράτους ήταν αποτέλεσμα μιας πολύχρονης επεκτατικής πολιτικής που ξεκίνησε από τους προηγούμενους αιώνες. • Να γνωρίζουν τα βασικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σημειώσουν στον χάρτη τις φάσεις επέκτασης των Σπαρτιατών στην κοιλάδα του Ευρώτα και στην Πελοπόννησο. Να εξηγήσουν προφορικά ή γραπτά τα αποτελέσματα της επέκτασής τους. • Να καταρτίσουν πίνακα με τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών τάξεων και των πολιτειακών θεσμών.

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>χαρακτηριστικά των πολιτειακών θεσμών της πόλης της Σπάρτης και των κοινωνικών κατηγοριών του πληθυσμού του κράτους των Λακεδαιμονίων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η θέση της Σπαρτιάτισσας είναι διαφορετική από τη θέση της γυναίκας σε άλλες πόλεις-κράτη. • Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές και τα χαρακτηριστικά της σπαρτιατικής αγωγής. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: όμοιοι, περίοικοι, εἰλωτες, βασιλείς, ἔφοροι, γερουσία, Ἀπέλλα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρήσουν το χάλκινο ειδώλιο γυναίκας που αγωνίζεται (Βρετανικό Μουσείο), να το συσχετίσουν με το απόσπασμα από τον Ξενοφώντα για την εκγύμναση των γυναικών στη Σπάρτη («Λακεδαιμονίων Πολιτεία», 1.4) και να εξαγάγουν ένα συμπέρασμα για τη θέση, αλλά και τον τρόπο ζωής, των γυναικών στη Σπάρτη. • Να διερευνήσουν τον πρωτότυπο χαρακτήρα της σπαρτιατικής εκπαίδευσης μέσα από τις πηγές: Ξενοφώντας, «Λακεδαιμονίων Πολιτεία», 2.1-2 και 3.3, Αριστοτέλης, «Πολιτικά», 1337a και Πλούταρχος, «Λυκούργος», 13.1.
	<p>Αρχαϊκή ποίηση και τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το έπος και η λυρική ποίηση. • Η αρχιτεκτονική. • Η πλαστική. • Η αγγειογραφία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του διδακτικού έπους και της λυρικής ποίησης. • Να γνωρίζουν ότι οι μνημειώδεις ναοί άρχισαν να κατασκευάζονται τον 7ο αι. π.Χ. Να μπορούν να αναγνωρίζουν τα μέρη του ναού και τα χαρακτηριστικά του δωρικού και του ιωνικού ρυθμού, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη ορολογία. • Να γνωρίζουν ότι στην Αρχαϊκή Εποχή εμφανίζονται τα μνημειακά γλυπτά. • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν την κάτοψη ναού και να εντοπίσουν τη θέση διαφόρων μερών του (δίδονται οι όροι). Να μελετήσουν το σχέδιο ενός ναού του δωρικού και του ιωνικού ρυθμού και να καταγράψουν τα μέρη που παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις (δίδονται οι όροι). • Να συγκρίνουν ένα αιγυπτιακό άγαλμα και έναν κούρο και να βρουν τις μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές. • Να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά κούρων και κορών παρατηρώντας φωτογραφίες από κάθε είδος. • Να τοποθετήσουν σε χρονολογική σειρά αρχαϊκά αγάλματα διαφορετικών περιόδων.

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>μνημειακής πλαστικής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κούρων και των κορών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της αρχαϊκής αγγειογραφίας (θεματολογία, τεχνοτροπία). 	
	<p>Οι Πέρσες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Περσική Αυτοκρατορία και η επέκτασή της. • Η Ιωνική Επανάσταση ως αποτέλεσμα της πολιτικής του Δαρείου αλλά και ως αφορμή για τις εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πώς και πότε γεννήθηκε ο επεκτατισμός του περσικού κράτους. • Να γνωρίζουν ότι οι ιωνικές πόλεις της Μικράς Ασίας υπήρξαν θύματα της περσικής επεκτατικής πολιτικής. • Να γνωρίζουν ότι οι ιωνικές πόλεις επαναστάτησαν εναντίον του Δαρείου με τη βοήθεια της Αθήνας και της Ερέτριας και ότι αυτό στάθηκε αφορμή για την περσική εκστρατεία στην Ελλάδα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να αξιοποιούν σωστά τις έννοιες: επεκτατισμός, επανάσταση, αιτία, αφορμή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τον χάρτη της Περσικής Αυτοκρατορίας και να χρωματίσουν τις βασικές φάσεις της επέκτασής της, αναφέροντας για καθεμία το όνομα του εκάστοτε επικεφαλής βασιλιά (Κύρου – Καμβύση – Δαρείου). • Να σημειώσουν στον χάρτη τις πόλεις της Ιωνίας που επαναστάτησαν εναντίον του Δαρείου. • Να διαβάσουν απόσπασμα από την επιγραφή στον τάφο του Δαρείου Α' («Είμαι ο Δαρείος, ο μεγάλος βασιλιάς, βασιλιάς των βασιλιάδων, βασιλιάς όλων των κρατών, βασιλιάς της απέραντης γης...»), να τη συνδυάσουν με την εξωτερική πολιτική που εφάρμοσαν ο ίδιος και οι προκάτοχοί του και να συντάξουν κείμενο/ανακοίνωση σχετικά με τον επεκτατισμό των Περσών.
	<p>Οι εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαραθώνας και Μιλτιάδης. • Θερμοπύλες και Λεωνίδα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πότε έγινε η Μάχη του Μαραθώνα, ποιοι πήραν μέρος και γιατί θεωρείται μια μάχη-ορόσημο στην ευρωπαϊκή ιστορία. • Να περιγράψουν το σχέδιο του Μιλτιάδη και την εφαρμογή του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετήσουν στον χρονολογικό άξονα τις μάχες του Μαραθώνα και των Θερμοπυλών. • Να σχεδιάσουν στον χάρτη της περιοχής τις τρεις βασικές φάσεις της Μάχης του Μαραθώνα. • Να σχεδιάσουν στον χάρτη της περιοχής τις κινήσεις των στρατευμάτων στη Μάχη των

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν ότι στη Μάχη του Μαραθώνα βλέπουμε πώς οι πολίτες-οπλίτες μιας πόλης-κράτους υπερασπίζονται την ελευθερία τους. • Να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο χάθηκαν οι Θερμοπύλες· να αναγνωρίζουν στη στάση των Σπαρτιατών τις αρχές της ηγέτιδας πόλης· να εκτιμούν τη σημασία της επιλογής των Θεσπιέων. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: στρατηγικό σχέδιο, απόβαση, στρατιωτική παράταξη, ενίσχυση άκρων, μολών λαβέ. 	<p>Θερμοπυλών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αφηγηθούν τον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες νίκησαν στον Μαραθώνα και έχασαν στις Θερμοπύλες.
	<p>Οι εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σαλαμίνα και Θεμιστοκλής. • Πλαταιές και Πausanίας. • Η σημασία των Περσικών Πολέμων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σημασία της ναυτικής πολιτικής του Θεμιστοκλή, καθώς και της διορατικότητας και των χειρισμών του που οδήγησαν στη νίκη των Ελλήνων. • Να γνωρίζουν τη σημασία των Περσικών Πολέμων για τη διαμόρφωση της αίσθησης μιας κοινής ελληνικής ταυτότητας. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: διορατικότητα, ευελιξία, έφοδος, τριήρης, χάλκινο έμβολο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετήσουν στον χρονολογικό άξονα τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. • Να μελετήσουν την επιχειρηματολογία του Θεμιστοκλή αναφορικά με την καταλληλότητα της θέσης των στενών για να γίνει η ναυμαχία (Ηρόδοτος, Η, 60). Να μελετήσουν αεροφωτογραφία της περιοχής και να σημειώσουν τις θέσεις των ελληνικών και των περσικών πλοίων. Να διαβάσουν το απόσπασμα από τους «Πέρσες» του Αισχύλου (406 κ.ε.) και να παρατηρήσουν το ομοίωμα αρχαίας τριήρους. Με βάση τα παραπάνω να συνθέσουν κείμενο/ανακοίνωση σχετικά με την επιλογή των στενών από τον Θεμιστοκλή. • Να αφηγηθούν τον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες νίκησαν στη Σαλαμίνα.

Αρχαία Ιστορία	ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (480/479-323 π.Χ.)		
	<p>Η Αθήνα τον 5ο αι. π.Χ.: Οι πολιτειακοί θεσμοί και η κοινωνία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βουλή. • Εκκλησία του Δήμου. • 9 άρχοντες και 10 στρατηγοί. • Ηλιαία. • Ανάδειξη αρχών διά ψηφοφορίας και κληρώσεως. • Ηλιαστικός και βουλευτικός μισθός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ποια «σώματα» νομοθετούσαν, ποια ασκούσαν εκτελεστική εξουσία και ποια απέδιδαν δικαιοσύνη. • Να γνωρίζουν τις δικαιοδοσίες της Εκκλησίας του Δήμου. • Να γνωρίζουν τις δικαιοδοσίες της Βουλής και τη σημασία του προβουλεύματος. • Να γνωρίζουν για την υποβάθμιση του αξιώματος των 9 αρχόντων και την ανάδειξη του αξιώματος των 10 στρατηγών. • Να γνωρίζουν ποια ενέργεια του Εφιάλτη ανέδειξε την Ηλιαία σε κυρίαρχο δικαστικό όργανο. • Να γνωρίζουν ότι τα περισσότερα αξιώματα αποδίδονταν με το σύστημα της κλήρωσης, αλλά οι 10 στρατηγοί ήταν αιρετοί. Να γνωρίζουν ότι ο Περικλής εκλεγόταν στρατηγός για 15 συνεχή χρόνια. • Να γνωρίζουν για τη θέση των μετοίκων, της γυναίκας και των δούλων στην αρχαία Αθήνα. • Να γνωρίζουν ότι το σύστημα της κλήρωσης και η 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν πίνακα με τα πολιτειακά σώματα που νομοθετούσαν, ασκούσαν εκτελεστική εξουσία και απέδιδαν δικαιοσύνη. • Να σχολιάσουν, με αφορμή μία αναπαράσταση συνεδρίασης της Εκκλησίας του Δήμου και μία φωτογραφία συνεδρίασης της σημερινής Βουλής, ποιοι ψηφίζουν έναν νόμο σήμερα και ποιοι ψήφιζαν στην αρχαία Αθήνα. • Να μελετήσουν το απόσπασμα από τον Αριστοτέλη («Αθηναίων Πολιτεία», XXV, 1-2) και να συζητήσουν τη σημασία αυτής της ενέργειας σχετικά με τον εκδημοκρατισμό του πολιτεύματος. • Να παρατηρήσουν και να περιγράψουν «σύμβολα» (κέρματα ηλιαστικού μισθού) που βρέθηκαν στην κλασική αγορά της Αθήνας. Να διαβάσουν το απόσπασμα του Αριστοτέλη από την «Αθηναίων Πολιτεία» (1292b41-1293a10) και να εξηγήσουν προφορικά ή γραπτά τη σημασία αυτών των ευρημάτων.

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>μισθοφορά εξασφάλιζαν την πραγματική συμμετοχή όλων των πολιτών στην άσκηση της εξουσίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις έννοιες: κλήρωση, ψηφοφορία, προβούλευμα, μισθοφορά, ηλιαστικός και βουλευτικός μισθός. 	
	<p>Αγώνες για την ηγεμονία των Ελλήνων τον 5ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αθήνα και Σπάρτη: Η αντιπαράθεση συμμαχιών. Πελοποννησιακός Πόλεμος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο συγκρότησης της Δηλιακής Συμμαχίας. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της Δηλιακής Συμμαχίας για την οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη της Αθήνας και τα γεγονότα της μετεξέλιξής της σε ηγεμονία. • Να γνωρίζουν ότι η βασικότερη αιτία του Πελοποννησιακού Πολέμου ήταν η δύναμη που απέκτησε η Αθήνα το α' μισό του 5ου αι. π.Χ. • Να γνωρίζουν τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου, τη διάρκειά του, τις τρεις φάσεις του και τα σημαντικότερα γεγονότα του. • Να αναγνωρίζουν τις καταστροφικές συνέπειες του Πελοποννησιακού Πολέμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετήσουν στον χρονολογικό άξονα τους Περσικούς Πολέμους, την ίδρυση των συμμαχιών και τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. • Να μελετήσουν το απόσπασμα του Θουκυδίδη (Α', 19) σχετικά με τον χαρακτήρα των δύο συμμαχιών. • Να συσχετίσουν το απόσπασμα με το γεγονός της μεταφοράς του συμμαχικού ταμείου από τη Δήλο στην Αθήνα στα χρόνια του Περικλή και να συζητήσουν κατά πόσο θεωρούν ότι ευσταθεί η γνώμη του Θουκυδίδη για τα οφέλη της Αθήνας από την αθηναϊκή συμμαχία. • Να συντάξουν πίνακα με τα βασικά γεγονότα του πολέμου ανά περίοδο. • Να παρακολουθήσουν την ιστορία της Μύρτιδος, του εντεκάχρονου κοριτσιού που πέθανε στον λοιμό του 429 και το κρανίο του βρέθηκε σε ομαδικό τάφο στον Κεραμικό. • Να διαβάσουν τον χαρακτηρισμό του πολέμου από τον Θουκυδίδη (Α', 23) και να εντοπίσουν τα σημεία του κειμένου που αποδεικνύουν τις

Αρχαία Ιστορία			καταστροφικές συνέπειές του.
	<p>Αγώνες για την ηγεμονία των Ελλήνων τον 4ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η σπαρτιατική ηγεμονία. • Η θηβαϊκή ηγεμονία: Η συμβολή του Πελοπίδα και του Επαμεινώνδα στην πτώση της σπαρτιατικής ηγεμονίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι μετά τη νίκη τους στον Πελοποννησιακό Πόλεμο οι Σπαρτιάτες κυριάρχησαν στον ελληνικό χώρο, αλλά πολύ σύντομα έχασαν την ηγεμονία των Ελλήνων από τη Θήβα. • Να γνωρίζουν ότι η άνοδος της Θήβας ήταν ένα συγκυριακό φαινόμενο. • Να μπορούν να εξηγήσουν γιατί η περίπτωση της Θήβας αντικατοπτρίζει τη νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε από τον τρόπο που η Σπάρτη άσκησε την ηγεμονία. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις ιστορικές έννοιες: Ιερός Λόχος, λοξή φάλαγγα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν σε χάρτη την πορεία της Θήβας μέχρι τη Μεγαλόπολη. Να εντοπίσουν επίσης τη θέση των Λεύκτρων και της Μαντινείας. • Να διαβάσουν τη γνώμη του Ξενοφώντα («Ελληνικά», 7.5.26-27) για την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα μετά τον θάνατο του Επαμεινώνδα και να τη συγκρίνουν με την άποψη του Θουκυδίδη (Α', 23) για τα αποτελέσματα του Πελοποννησιακού Πολέμου.
	<p>Η κυριαρχία των Μακεδόνων. Αξιοποίηση της ιστορικής συγκυρίας από τον Φίλιππο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ιστορία της αρχαίας Μακεδονίας πριν από τον Φίλιππο Β'. • Να γνωρίζουν την οργάνωση του μακεδονικού στρατού από τον Φίλιππο Β'. • Να γνωρίζουν ότι ο Φίλιππος εκμεταλλεύτηκε τη διαμάχη της Δελφικής Αμφικτιονίας με τους Αμφισσείς και επεκτάθηκε στη νότια Ελλάδα με τη νίκη του στη μάχη της Χαιρώνειας. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις έννοιες: 	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν την παράταξη των οπλιτών και τον εξοπλισμό τους παρατηρώντας μια σχεδιαστική αναπαράσταση της μακεδονικής φάλαγγας. • Να διαβάσουν απόσπασμα από τον Ισοκράτη («Φίλιππος», 140-141) και τον Δημοσθένη (Α' «Ολυνθιακός», 3). Να καταγράψουν όσα βρίσκουν υπέρ και κατά του Φιλίππου και να συντάξουν έκθεση/ανακοίνωση για την επιχειρηματολογία της κάθε πλευράς.

Αρχαία Ιστορία		μακεδονική φάλαγγα, πεζέταιρος, σάρισα, «φιλιππικοί λόγιοι».	
	Αλέξανδρος ο Μέγας. • Η άνοδος του στον θρόνο της Μακεδονίας και η αναγνώρισή του ως αρχηγού από τους Έλληνες της εκστρατείας κατά των Περσών. • Η έκταση της εκστρατείας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν στοιχεία της προσωπικότητας και της παιδείας του Αλεξάνδρου. • Να γνωρίζουν τους σημαντικότερους σταθμούς της εκστρατείας του Αλεξάνδρου στην Ανατολή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν σε χάρτη την πορεία όλης της εκστρατείας και να σημειώσουν τα σημεία των βασικών μαχών, καθώς και τη σημασία τους (π.χ. «Γρανικός ποταμός, 334 π.Χ., κυρίαρχος Μ. Ασίας»). • Να μελετήσουν απόσπασμα από τον Αρριανό («Ανάβασις», ΣΤ', 24) σχετικά με την πορεία του Αλεξάνδρου στην έρημο της Γεδρωσίας και να συντάξουν έκθεση/ανακοίνωση για τις συνθήκες που αντιμετώπιζαν οι στρατιώτες. • Να διατυπώσουν προφορικά ή γραπτά τους λόγους στους οποίους οφειλόταν η κατάκτηση της Περσικής Αυτοκρατορίας από τον Αλέξανδρο.
	Αλέξανδρος ο Μέγας. Η ιστορική σημασία της εκστρατείας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της πολιτικής που ακολούθησε ο Αλέξανδρος για να κυβερνήσει το αχανές κράτος του, καθώς και τη σημασία της συνεργασίας του με την περσική άρχουσα τάξη. • Να εξηγούν τη σημασία της ίδρυσης των πόλεων και του ρόλου που εκείνες διαδραμάτισαν στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού. • Να κατανοούν τις οικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές που επέφερε η κατάκτηση της Ανατολής από τον Αλέξανδρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν πίνακα με τα βασικά στοιχεία της πολιτικής που εφάρμοσε ο Αλέξανδρος στο νέο κράτος. • Να διαβάσουν το απόσπασμα από τον Πλούταρχο για τους μεικτούς γάμους («Ηθικά», 329 D.E.) και να προσπαθήσουν να ερμηνεύσουν τη στάση του Αλεξάνδρου κατά τη διάρκεια της τελετής, λαμβάνοντας υπόψη την επιθυμία του να αναμείξει τους πληθυσμούς του νέου κράτους. • Να μελετήσουν νομίσματα με την απεικόνιση του Αλεξάνδρου και να προσπαθήσουν να αναπαραγάγουν σχεδιαστικά ένα της επιλογής τους. • Να σημειώσουν στον χάρτη τις πόλεις που ίδρυσε ο Αλέξανδρος.

<p>Αρχαία Ιστορία</p>	<p>Κλασική γραμματεία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποίηση. • Ιστοριογραφία. • Ρητορική. • Φιλοσοφία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους εκπροσώπους του δράματος (τραγωδίας, κωμωδίας) και τη θεματολογία των πιο γνωστών έργων τους. • Να γνωρίζουν πως ο Ηρόδοτος θεωρείται «πατέρας της ιστορίας», αλλά θεμελιωτής της επιστημονικής ιστορικής έρευνας είναι ο Θουκυδίδης. • Να γνωρίζουν τη σημασία της ρητορικής για τους αρχαίους Έλληνες. • Να γνωρίζουν ότι η φιλοσοφία γεννήθηκε στην Αρχαϊκή Εποχή στην Ιωνία, αλλά ότι από τα κλασικά χρόνια και μετά η Αθήνα υπήρξε το κέντρο ανάπτυξης της μέχρι και τα πρώτα χριστιανικά χρόνια. • Να γνωρίζουν ότι ο Σωκράτης είναι ένας από τους πιο σημαντικούς ανθρώπους της δυτικής σκέψης και να εξηγούν το σύστημα της μαιευτικής μεθόδου. • Να γνωρίζουν ότι στην Αθήνα δίδαξαν σε δικές τους σχολές ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, αλλά και δεκάδες άλλοι φιλόσοφοι. Να γνωρίζουν ότι ο Αριστοτέλης υπήρξε δάσκαλος του Μ. Αλεξάνδρου. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν με τη βοήθεια του ιστότοπου http://mappinghistory.uoregon.edu/english/EU/EU15-02.html καταλόγους με τους σημαντικότερους πνευματικούς ανθρώπους της αρχαίας Ελλάδας ανά αιώνα. • Να διαβάσουν το Α', 22 από τον Θουκυδίδη και να εντοπίσουν τα σημεία όπου φαίνεται η επιθυμία του ιστορικού για ακρίβεια και αντικειμενικότητα. • Να παρακολουθήσουν μια παρουσίαση για τον Σωκράτη και στη συνέχεια να περιγράψουν: α) τις διαφορές του από τους σοφιστές και β) τη μέθοδο της διδασκαλίας του. • Να αναζητήσουν πληροφορίες και να παρουσιάσουν στην τάξη την Ακαδημία και το Λύκειο της αρχαίας Αθήνας.
------------------------------	---	---	---

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>σωστά τις έννοιες: δράμα, τραγωδία, κωμωδία, δικανικοί και πολιτικοί λόγοι, φιλοσοφία, σοφιστές, ιστοριογραφία, επιστημονική έρευνα.</p>	
	<p>Κλασική τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο όρος «κλασικός». • Η αρχιτεκτονική. • Η γλυπτική. • Η ζωγραφική. • Ο κλασικισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τι σημαίνει η έννοια «κλασικός» γενικά και ειδικά στην τέχνη. • Να αναγνωρίζουν τα κλασικά οικοδομήματα της Ακρόπολης (Προπύλαια, Ναός Αθηνάς Νίκης, Παρθενώνας, Ερεχθείο), καθώς και τα κύρια χαρακτηριστικά τους. • Να γνωρίζουν τη θεματολογία και τα βασικά χαρακτηριστικά των κλασικών γλυπτών. • Να γνωρίζουν την εξέλιξη που είχε η αγγειογραφία τον 5ο και τον 4ο αι. π.Χ. και να μπορούν να αναγνωρίζουν χαρακτηριστικά παραδείγματα από κάθε αιώνα. • Να γνωρίζουν ότι η κλασική τέχνη επηρέασε την τέχνη των ρωμαϊκών αλλά και των νεότερων χρόνων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν την άποψη του Πλουτάρχου (Περικλής, 13) για τη διαχρονικότητα των μνημείων της Ακρόπολης και να τη συνδέσουν με την έννοια «κλασικός». • Να μελετήσουν την Ακρόπολη, σε αναπαράσταση παράλληλα με μια κάτοψη και μια αεροφωτογραφία του λόφου. Να εντοπίσουν τα σημαντικότερα μνημεία (Ναό Αθηνάς Νίκης, Προπύλαια, Παρθενώνα, Ερεχθείο). • Να αναλάβουν την παρουσίαση των εξής θεμάτων για τον Παρθενώνα: α) οι αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες, β) η ζωφόρος, γ) τα αετώματα και οι μετόπες, δ) η επιστροφή των μαρμάρων. • Να μελετήσουν αγάλματα της Κλασικής Εποχής και να παρατηρήσουν τις αλλαγές στην τεχνοτροπία τους. Στη συνέχεια να τους δοθούν εικόνες αγαλμάτων, χαρακτηριστικών της εξεταζόμενης περιόδου, τα οποία θα επιχειρήσουν να εντάξουν σε χρονολογική σειρά από το παλαιότερο έως το νεότερο. • Να παρατηρήσουν τις τεχνοτροπικές αλλαγές σε σειρά αγγείων των κλασικών χρόνων και στη συνέχεια να επιχειρήσουν τη χρονολογική κατάταξη κάποιων παραδειγμάτων. • Να αναγνωρίσουν κλασικά στοιχεία σε νεοκλασικά κτίρια και αντικείμενα από όλο τον κόσμο. Να φωτογραφίσουν

Αρχαία Ιστορία			νεοκλασικά στοιχεία σε κτίρια της γειτονιάς/πόλης τους και να τα παρουσιάσουν στην τάξη.
	ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ		
	Οι διάδοχοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πώς προέκυψαν τα ελληνιστικά βασίλεια και πώς κυβερνήθηκαν. • Να συνδέουν τους διαδόχους με συγκεκριμένες περιοχές του κράτους του Μεγάλου Αλεξάνδρου. • Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα πολιτικά και πολιτιστικά κέντρα της Ανατολής (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος). • Να εξηγούν την παρουσία ελληνικών ονομάτων πόλεων και προσώπων στη Μέση Ανατολή, την Ασία και τη Β. Αφρική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα ελληνιστικά βασίλεια και τις κυριότερες πόλεις. • Να περιγράψουν την ακρόπολη της Περγάμου/Εφέσου/Πριήνης. • Να μιλήσουν για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και τη βιβλιοθήκη της. • Να εντοπίσουν στον χάρτη την Αντιόχεια και να περιγράψουν ένα σημαντικό μνημείο της πόλης που να συνδέεται με αυτή. • Να δουν αναπαραστάσεις του Βωμού του Διός της Περγάμου και να τον περιγράψουν.
	Η Ελλάδα από τον θάνατο του Αλεξάνδρου έως την εμφάνιση των Ρωμαίων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αφηγούνται τα κυριότερα γεγονότα που σημάδεψαν τον ελλαδικό χώρο την περίοδο που ακολούθησε τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. • Να γνωρίζουν την ιστορική πορεία του κράτους της Μακεδονίας έως την κατάκτησή του από τους Ρωμαίους. • Να κατανοούν τον ρόλο του βασιλείου της Ηπείρου υπό τη διακυβέρνηση του Πύρρου. • Να κατανοούν τη σημασία της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα ελληνιστικά βασίλεια του ελλαδικού χώρου και τις κυριότερες ελληνιστικές πόλεις. • Να εντοπίσουν στον χάρτη την πορεία των Γαλατών και του Πύρρου. • Να αφηγηθούν με συντομία τη ζωή μιας ιστορικής προσωπικότητας της εποχής.

Αρχαία Ιστορία		οργάνωσης ελληνικών περιοχών σε συμπολιτείες (Αιτωλική και Αχαϊκή Συμπολιτεία).	
	<p>Το ρωμαϊκό κράτος και η ανάδειξή του σε κυρίαρχη δύναμη της δυτικής Μεσογείου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Ρώμη και ο θρύλος της ίδρυσής της. • Η πάλη των τάξεων. • Το ρωμαϊκό πολίτευμα. • Η κατάκτηση της Ιταλίας και οι Καρχηδονιακοί πόλεμοι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους ιδρυτικούς μύθους της Ρώμης. • Να κατανοούν την οργάνωσή της την πρώτη περίοδο της ιστορικής της πορείας (περίοδος βασιλείας). • Να διακρίνουν τις διαφορές της ελληνικής πόλης-κράτους και της ρωμαϊκής ελεύθερης πολιτείας, σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. • Να εξηγούν τους όρους: πατρίκιοι, πληβείοι, σύγκλητος, ύπατοι, δήμαρχος, πελάτες. • Να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής πολιτείας με την αθηναϊκή δημοκρατία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά πρόσωπα και τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα κράτη και τις πόλεις που σχετίζονται με τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. • Να αναζητήσουν εικόνες του γνωστού γλυπτού «Σύμπλεγμα Λαοκρόντα» ή του γλυπτού «Λύκαινα θηλάζει τον Ρωμύλο και Ρώμο» (ρωμαϊκό αντίγραφο στη συλλογή του Βατικανού στη Ρώμη) και να αφηγηθούν την ιστορία που κρύβεται πίσω από αυτό. • Να δουν σχεδιαγράμματα ή μακέτες της αρχαίας Ρώμης, να εντοπίσουν τα κτίρια και να τα συνδέσουν με βασικούς θεσμούς της πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης της πόλης.
	<p>Η επιβολή της ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Ελλάδα και στην ελληνιστική Ανατολή. Οι εμφύλιοι πόλεμοι της Ρώμης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι πόλεμοι της Ρώμης κατά των Μακεδόνων, των Σελευκιδών και της Αχαϊκής Συμπολιτείας (συνοπτική αναφορά). • Η ίδρυση ρωμαϊκών επαρχιών στη Μακεδονία και στη Μικρά Ασία (συνοπτική αναφορά). • Τα εσωτερικά προβλήματα της Ρώμης τον 2ο και τον 1ο αιώνα π.Χ. (συνοπτική αναφορά). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τα γεγονότα της περιόδου με αποφθεγματικές φράσεις, όπως «ο κύβος ερρίφθη», «κι εσύ τέκνον, Βρούτε» κ.ά. • Να κατανοούν τους λόγους υπαγωγής του ελληνισμού στη ρωμαϊκή κυριαρχία. • Να κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν τους Ρωμαίους στους εμφυλίους πολέμους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. • Να βρουν λογοτεχνικά κείμενα, ταινίες ή κόμικς που να αναφέρονται στην περίοδο αυτή και να διαβάσουν ή να παρακολουθήσουν αποσπάσματα. • Να διαβάσουν αποσπάσματα σε μετάφραση από τα έργα του Ιουλίου Καίσαρα καθώς και από τους Βίους του Πλουτάρχου: «Καίσαρ», «Αντώνιος», «Βρούτος».

Αρχαία Ιστορία	<ul style="list-style-type: none"> • Οι εμφύλιοι πόλεμοι (με έμφαση στη δράση του Ιουλίου Καίσαρα και του Οκταβιανού). 		
	<p>Η ελληνιστική γραμματεία και τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποίηση – Ιστοριογραφία – Φιλοσοφία – Γλυπτική – Ζωγραφική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνιστικής τέχνης. • Να κατανοούν τον ρόλο της Ακαδημίας Πλάτωνος και του Λυκείου στην Αθήνα κατά την Ελληνιστική Εποχή. • Να γνωρίζουν το έργο βασικών εκπροσώπων της επιστήμης κατά την Ελληνιστική Εποχή. • Να κατανοούν τον ρόλο της ελληνιστικής κοινής ως γλώσσας διακίνησης ιδεών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγήσουν τον ρόλο των φιλοσοφικών σχολών στον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό. • Να δουν εικόνες από έργα τέχνης της περιόδου που βρίσκονται σε διάφορα ευρωπαϊκά μουσεία (π.χ. Νίκη της Σαμοθράκης, Αφροδίτη της Μήλου), να τα περιγράψουν και να τα συνδέσουν με τις πολιτισμικές εκφάνσεις της εποχής που εξετάζουν.
	<p>Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός στην αρχαία ελληνική πόλη των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μόρφωση – Ο θεσμός του γυμνασίου. • Θρησκευτικές εορτές. Μεγάλα Παναθήναια και Ελευσίνα Μυστήρια. • Θέατρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον σκοπό και την οργάνωση της εκπαίδευσης με βάση το παράδειγμα της αρχαίας Αθήνας. • Να γνωρίζουν τη σημασία που είχαν οι θρησκευτικές εορτές για τους αρχαίους Έλληνες σε πανελλήνιο και τοπικό επίπεδο. • Να γνωρίζουν τι ήταν τα Ελευσίνα Μυστήρια και τον λόγο για τον οποίο ονομάζονταν «Μυστήρια». • Να γνωρίζουν ότι η τέχνη του θεάτρου γεννήθηκε στην Αθήνα και είχε μεγάλη παιδευτική αξία για τους Έλληνες. • Να γνωρίζουν και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν πίνακα με τις ειδικότητες των δασκάλων και τα διδακτικά αντικείμενά τους. • Να μελετήσουν φωτογραφίες γυμνασίων από διάφορα σημεία του ελληνικού κόσμου (έως το Αφγανιστάν) και να σημειώσουν τους τόπους εύρεσής τους. Να περιγράψουν τα κοινά χαρακτηριστικά τους. Να εξαγάγουν συμπέρασμα σχετικά με τη σημασία της σωματικής εκγύμνασης στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων. • Να παρακολουθήσουν την ψηφιακή παρουσίαση του περιεχομένου της ζωφόρου του Παρθενώνα, η οποία απεικονίζει την πομπή των Παναθηναίων, και να περιγράψουν το σημείο της ζωφόρου που τους άρεσε περισσότερο και γιατί. • Να μελετήσουν τι γράφει ο

Αρχαία Ιστορία		να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: παιδαγωγός, γραμματιστής, κιθαριστής, παιδοτρίβης, γυμνάσια, ρητορική, σοφιστές, Παναθήναια, Ελευσίνα Μυστήρια, κοίλον, διάζωμα, κερκίδες, ορχήστρα, προσκήνιο, παρασκήνιο, πάροδος.	Παυσανίας («Ελλάδος Περιήγησις» Ι, 38, 7) για το ιερό της Ελευσίνας και να εντοπίσουν το σημείο στο οποίο αναφέρεται στην αυστηρότητα σχετικά με τη μυστικότητα της λατρείας. ● Να εντοπίσουν τα μέρη του θεάτρου σε μια σχεδιαστική αναπαράσταση και σε μια φωτογραφία αρχαίου θεάτρου.
	ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (27 π.Χ. – περίπου 284 μ.Χ.)		
	Η Pax Romana. ● Το αυτοκρατορικό πολίτευμα του Αυγούστου και οι σημαντικότεροι διάδοχοί του. ● Το γεωγραφικό εύρος της αυτοκρατορίας και ο πολυεθνικός της χαρακτήρας. ● Οι ευεργετικές συνέπειες της ρωμαϊκής ειρήνης (οδοί, υδραγωγεία, λουτρά, μεγάλα έργα) και οι κοινωνικές ανισότητες.	● Να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους επιβλήθηκε νέα μορφή πολιτεύματος. ● Να κατανοούν τον ρόλο του Οκταβιανού στη διαμόρφωση της λεγόμενης Pax Romana. ● Να αξιολογούν τον ρόλο της ρωμαϊκής ειρήνης στην ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και ιδεών.	● Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. ● Να συντάξουν ένα χρονολόγιο διαδοχής αυτοκρατόρων. ● Να μελετήσουν τον χάρτη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και να τον συγκρίνουν με το κράτος του Μ. Αλεξάνδρου. ● Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν λογοτεχνικά κείμενα, ταινίες ή κόμικς που να αναφέρονται στην περίοδο αυτή και να διαβάσουν ή να παρακολουθήσουν αποσπάσματα. ● Να περιγράψουν το Κολοσσαίο της Ρώμης και να το συγκρίνουν με τα αρχαία ελληνικά θέατρα και τα ρωμαϊκά ωδεία.
	Οι Έλληνες υπό ρωμαϊκή κυριαρχία. ● Οι ελληνικές πόλεις υπό τη ρωμαϊκή κυριαρχία. ● Η πνευματική και πολιτιστική άνθηση του ελληνισμού.	● Να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους συγκεκριμένες ελληνικές πόλεις αναπτύχθηκαν πολιτιστικά κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. ● Να συνδέουν τα	● Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. ● Να αναζητήσουν εικόνες και να εστιάσουν σε λεπτομέρειες από το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού, τη Βιβλιοθήκη του Αδριανού, τη

<p>Αρχαία Ιστορία</p>		<p>ρωμαϊκά μνημεία της Ελλάδας με το πολιτικό και ιστορικό τους πλαίσιο και να κατανοούν τη σύζευξη του ελληνικού και του ρωμαϊκού πολιτισμού.</p>	<p>Ρωμαϊκή Αγορά της Αθήνας, προκειμένου να τα περιγράψουν, αφού τα συνδέσουν με τα γεγονότα της περιόδου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν εικόνες και να εστιάσουν σε λεπτομέρειες από το ρωμαϊκό ωδείο, τα ρωμαϊκά λουτρά και το ρωμαϊκό υδραγωγείο της Πάτρας, προκειμένου να τα περιγράψουν, αφού τα συνδέσουν με τα γεγονότα της περιόδου. • Να παρατηρήσουν εικόνες από τα ρωμαϊκά ερείπια του αρχαιολογικού χώρου των Φιλιππων και από τα ρωμαϊκά ευρήματα που εκτίθενται στο μουσείο των Φιλιππων και να τα περιγράψουν, αφού τα συνδέσουν με τα γεγονότα της περιόδου.
	<p>Η κρίση του ρωμαϊκού κράτους τον 3ο αιώνα μ.Χ. και η διάδοση του χριστιανισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα πολιτικά και οικονομικά προβλήματα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας τον 3ο αι. π.Χ. • Ο Διοκλητιανός και το σύστημα της Τετραρχίας. • Οι κήρυκες και απόστολοι του χριστιανισμού, οι διωγμοί. • Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η επικράτηση του χριστιανισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τον ρόλο της ρωμαϊκής ειρήνης στη διάδοση της νέας θρησκείας. • Να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους βρήκε απήχηση η νέα θρησκεία και εδραιώθηκε παρά τους διωγμούς. • Να διατυπώνουν τους πολιτικούς λόγους για τους οποίους ο χριστιανισμός έγινε αποδεκτός από τη νέα πολιτική ηγεσία και εδραιώθηκε. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν τον χρονολογικό άξονα και να τοποθετήσουν τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. • Να αναζητήσουν εικόνες και να εστιάσουν σε λεπτομέρειες από την αψίδα του Γαλερίου στη Θεσσαλονίκη, προκειμένου να την περιγράψουν, αφού τη συνδέσουν με τα γεγονότα της περιόδου. • Να παρατηρήσουν εικόνες από τα ρωμαϊκά ερείπια της Κωνσταντινούπολης και να τα περιγράψουν, αφού τα συνδέσουν με τα γεγονότα της εποχής. • Να παρατηρήσουν εικόνες, αναπαραστάσεις, μακέτες από το φόρουμ και τη στήλη του Κωνσταντίνου στην Κωνσταντινούπολη. Να τα περιγράψουν και να τα συνδέσουν με τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου. • Να εντοπίσουν στον χάρτη

Αρχαία Ιστορία			τόπους όπου σώζονται κατακόμβες (Μήλος, Παρίσι, Ρώμη) και να ερμηνεύσουν τους λόγους κατασκευής τους.
-------------------	--	--	---

ΙΣΤΟΡΙΑ – Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ Η οργάνωση του πρώιμου βυζαντινού κράτους.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνθήκες μετεξέλιξης του ρωμαϊκού κράτους στο χριστιανικό κράτος της ελληνορωμαϊκής Ανατολής (Βυζάντιο). • Να ερμηνεύουν τη σημασία της Κωνσταντινούπολης ως πολιτικού κέντρου εξαιρετικής γεωστρατηγικής και πολιτισμικής αξίας. • Να αξιολογούν τον ρόλο του Κωνσταντίνου Α' ως πολιτικού ηγέτη σε σχέση με την επιλογή του να αναδείξει την Κωνσταντινούπολη σε κέντρο εξουσίας. • Να έχουν μια συνολική εικόνα οργάνωσης και λειτουργίας του πρώιμου βυζαντινού κράτους (4ος-6ος αι.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν στην τάξη για τον ρόλο του νομίσματος στις προβιομηχανικές κοινωνίες. • Να ερμηνεύσουν τη στάση του Κωνσταντίνου Α' απέναντι στην παλιά και τη νέα θρησκεία. • Να συντάξουν έναν πίνακα με τα σημαντικότερα γεγονότα του 4ου και του 5ου αιώνα.
	Θρησκευτικές εξελίξεις: Αρχαία θρησκεία, χριστιανισμός, επίσημο δόγμα, αιρέσεις.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνθήκες εξάπλωσης του χριστιανισμού και της επικράτησης του ορθόδοξου δόγματος. • Να γνωρίζουν την αλλαγή της φυσιογνωμίας του αρχαίου κόσμου. • Να αξιολογούν τις επιπτώσεις των αιρέσεων στον χώρο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τα στοιχεία που διαμόρφωσαν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του βυζαντινού κράτους και αποτέλεσαν τους ενοποιητικούς δεσμούς των υπηκόων του. • Να αναλάβουν εργασία για τη ζωή και το έργο του Ιουλιανού.

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	Η αυτοκρατορία επί Ιουστινιανού: Εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις.	<p>της Ανατολής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν την εσωτερική πολιτική του Ιουστινιανού (διοίκηση-νομοθεσία). • Να γνωρίζουν τα πολεμικά γεγονότα που οδήγησαν στην επέκταση του βυζαντινού κράτους στα παλαιά σύνορα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και να κρίνουν τα αποτελέσματά τους. • Να διακρίνουν τη σημασία του ιστορικού ναού της Αγίας Σοφίας ως μνημείου πολιτισμού. • Να αποτιμήσουν τον ρόλο των Δήμων στην πολιτική ζωή της Κωνσταντινούπολης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν και να παρουσιάσουν εργασίες για την Αγία Σοφία (αρχιτεκτονική, μύθοι και θρύλοι γύρω από αυτήν, προφορική παράδοση και δημοτικό/λαϊκό τραγούδι). • Να συντάξουν μια παράγραφο σχετικά με τη σημασία της ιουστινιανέας νομοθεσίας. • Να συζητήσουν σχετικά με τα αίτια και τις αφορμές της Στάσης του Νίκα. • Να συζητήσουν για τον ρόλο των σύγχρονων αθλητικών σωματείων στην κοινωνική ζωή και να γίνουν οι σχετικοί παραλληλισμοί με τον ρόλο των Δήμων στην Κωνσταντινούπολη.
	ΕΠΟΧΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	7ος-8ος αι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη δυσμενή θέση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στα χρόνια του Ηρακλείου και να αναγνωρίζουν τις ενέργειές του για έξοδο από την κρίση. • Να γνωρίζουν τον θεσμό των Θεμάτων και να αξιολογούν την εφαρμογή του στη στρατιωτική και διοικητική οργάνωση του κράτους. • Να διακρίνουν τον τρόπο μετάβασης από τη ρωμαϊκή στη μεσαιωνική ελληνική αυτοκρατορία και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν μια παράγραφο στην οποία θα αναφέρουν πότε δημιουργήθηκαν τα πρώτα Θέματα και ποια ανάγκη οδήγησε στη δημιουργία τους. • Να αναζητήσουν διαφορές και ομοιότητες στον τρόπο απεικόνισης του ηγέτη (βασιλιά Πέρση/αυτοκράτορα Βυζαντινού) σε σκηνές μάχης και να τις ερμηνεύσουν.

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την εποχή της συριακής δυναστείας με τον εξελληνισμό του Βυζαντίου. • Να είναι ενήμεροι/-ες για τους γειτονικούς λαούς που απειλούσαν το Βυζάντιο. 	
	Σλάβοι και Βούλγαροι στον περίγυρο του Βυζαντίου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες εμφάνισης των Σλάβων στα Βαλκάνια. • Να διακρίνουν τις προϋποθέσεις δημιουργίας του βουλγαρικού κράτους. • Να έχουν μια συνολική εικόνα της εξέλιξης των βαλκανικών λαών κατά τη μεσαιωνική περίοδο. • Να αξιολογούν την πολιτική που εφάρμοσε το βυζαντινό κράτος έναντι των γειτόνων του. • Να διακρίνουν την επίδραση του Βυζαντίου στη συγκρότηση και εξέλιξη των βαλκανικών κρατών. • Να έχουν εικόνα της εθνολογικής σύστασης του πληθυσμού της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν με τη βοήθεια χαρτών για τη φύση της σλαβικής εγκατάστασης στον ελλαδικό χώρο και τους λόγους που οδήγησαν σε αυτήν. • Να βρουν μέσα από αποσπάσματα πώς έβλεπαν τους «άλλους» (Σλάβους) οι Βυζαντινοί. • Να μελετήσουν χάρτη της επέκτασης του βουλγαρικού κράτους, αναφερόμενοι/-ες παράλληλα στις σχετικές ιστορικές εξελίξεις.
	Η εμφάνιση του Ισλάμ και η εξάπλωση των Αράβων. Ο αραβικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις συνθήκες εμφάνισης και εξάπλωσης του Ισλάμ και του ρόλου του στην ιστορία του μεσογειακού και ευρωπαϊκού κόσμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν σχετικούς χάρτες για να διερευνήσουν τους λόγους της ταχύτατης διάδοσης του Ισλάμ κατά τον 7ο και τον 8ο αι. • Να εκπονήσουν εργασίες στο σπίτι, ατομικές ή

<p>Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία των όρων «Ισλάμ» και «μουσουλμάνος» στην ιστορική πορεία. • Να ελέγχουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ Ισλάμ-Βυζαντίου και Δύσης. • Να αξιολογούν την επίδραση του αραβικού πολιτισμού στην Ευρώπη. 	<p>ομαδικές, σχετικά με τη συμβολή του αραβικού κόσμου στις επιστήμες, κυρίως τις θετικές, αλλά και στα γράμματα ή τις τέχνες.</p>
	<p>Η έριδα για τις εικόνες (Εικονομαχία).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνθήκες εκδήλωσης και την έκταση της Εικονομαχίας. • Να γνωρίζουν τη συγκρουσιακή σχέση που δημιουργήσε στην κοινωνία η διαφορά αντιλήψεων και ιδεών. • Να διακρίνουν τον ρόλο της πίστης στη βυζαντινή κοινωνία. • Να αξιολογούν τα αποτελέσματα της Εικονομαχίας και την επίδρασή της στην τέχνη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν έναν αγώνα λόγου με θέμα την έριδα για τις εικόνες. Αφού χωριστούν σε δύο ομάδες, η μία να αναλάβει να παρουσιάσει τις θέσεις των εικονομάχων και η άλλη των εικονολατρών. • Να εξηγήσουν, με αφορμή διατυπωμένες από τους σύγχρονους ερευνητές απόψεις, ποια πολιτική αναγκαιότητα επέβαλε την Εικονομαχία.
	<p>Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ</p>		
	<p>Από τη μετανάστευση των λαών στο βασίλειο των Φράγκων (4ος-10ος αι.). Πολιτικές και εκκλησιαστικές δομές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για την έλευση των γερμανικών λαών στον ευρωπαϊκό χώρο και να αξιολογούν τις επιπτώσεις της. • Να περιγράφουν τις συνθήκες δημιουργίας του βασιλείου των Φράγκων και της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου. • Να κατανοούν τον όρο «Καρολίδεια 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπλάσουν, αξιοποιώντας αφηγήσεις σχετικά με την εισβολή των γερμανικών φύλων, την περιοχή της Γαλατίας του 5ου αιώνα και να την εντοπίσουν στον χάρτη (http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/xartes/byzantio%20395.htm). Ενδεικτικά προτείνεται η αφήγηση του επισκόπου του Άουχ στο έργο του Ζακ Λε Γκοφ. Να τοποθετήσουν στον χάρτη την πρωτεύουσα του Καρλομάγνου, να αναγράψουν τους λαούς που

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<p>Αναγέννηση».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της δυτικής μεσαιωνικής κοινωνίας. • Να κατανοούν τον όρο «φεουδαρχία» και να τον εντάσσουν στο ευρύ κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο οργάνωσης του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου. • Να γνωρίζουν για τη δημιουργία της «Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους» από τον Όθωνα Α' και για τις διπλωματικές σχέσεις του με το Βυζάντιο. 	<p>εισέβαλαν στον ευρωπαϊκό χώρο την εποχή των διαδόχων του Καρλομάγνου. Εναλλακτικά να εργαστούν με το εκπαιδευτικό λογισμικό «Περιπλάνηση στον Χωρο-Χρόνο» (DVD-ROM). Να αναφέρουν πληροφορίες που γνωρίζουν για τις περιοχές του χάρτη σήμερα και ποιοι λαοί τις κατοικούν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν μια παράγραφο για τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διάσωση των κλασικών γραμμάτων μετά τον 5ο αιώνα. • Να συζητήσουν για τη δομή της φεουδαρχικής κοινωνίας.
	ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΣΤΟΥΣ ΣΛΑΒΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ		
	Ο εκχριστιανισμός Μοραβών και Βουλγάρων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τη σημασία της διάδοσης του χριστιανισμού στους σλαβικούς λαούς. • Να διακρίνουν τη συμβολή του Βυζαντίου στην πνευματική συγκρότηση της νοτιοανατολικής Ευρώπης. • Να αναγνωρίζουν τις μεθόδους διάδοσης του χριστιανισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασίες κατά ομάδες σε θέματα που αφορούν τις συνθήκες εκχριστιανισμού των συγκεκριμένων λαών: τη διαμόρφωση του σλαβικού αλφαβήτου, τη ζωή και το έργο των δύο ιεραποστόλων Κυρίλλου και Μεθοδίου, την αντίδραση της Παπικής Εκκλησίας στο έργο της μετάφρασης των λειτουργικών κειμένων στη σλαβική κ.ά.
	Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ		
	9ος-10ος αιώνας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τον διμέτωπο αγώνα του Βυζαντίου στα Βαλκάνια και την Ανατολή και να αξιολογούν τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τις περιοχές που έγιναν οι μεγάλες συγκρούσεις με τους Άραβες. • Να αναζητήσουν και να

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<p>σημασία της επανάκτησης βυζαντινών εδαφών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τις σχέσεις μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης στο πλαίσιο της πολιτικής των Μακεδόνων για την προάσπιση των βυζαντινών κτήσεων στην Ιταλία. • Να γνωρίζουν τη συμβολή των μεγάλων στρατηγών-αυτοκρατόρων στην ακμή του Βυζαντίου. 	μελετήσουν στο σχολικό εγχειρίδιο της Λογοτεχνίας αποσπάσματα από ακριτικά έπη και να προσπαθήσουν να εξαγάγουν από αυτά συμπεράσματα ιστορικού χαρακτήρα.
	Ο εκχριστιανισμός των Ρώσων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη διαδικασία του εκχριστιανισμού των Ρώσων. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία του εκχριστιανισμού των Ρώσων για τον πολιτισμό τους. • Να αξιολογούν τις συνέπειες του εκχριστιανισμού των Ρώσων στις εμπορικές σχέσεις Βυζαντίου-Ρωσίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τις ρωσοβυζαντινές εμπορικές σχέσεις και τη συμβολή τους στη σύσφιξη των σχέσεων των δύο λαών και στον εκχριστιανισμό των Ρώσων.
	Η πολιτική των Μακεδόνων: Κράτος (νομοθεσία) – Κοινωνία – Οικονομία.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το νομοθετικό έργο των Μακεδόνων και να αξιολογούν τον χαρακτήρα και τη σημασία του για την ενίσχυση του κράτους. • Να αξιολογούν την πολιτική προστασίας των ελεύθερων αγροτών που εφάρμοσαν οι Μακεδόνες. • Να κατανοούν τη συγκρότηση της οικονομικής δομής του βυζαντινού κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίσουν τη συμβολή του Νικηφόρου Φωκά και του Βασιλείου Β' στην ενίσχυση του κράτους. • Να παρουσιάσουν τις κυριότερες μεταβολές στην οικονομία.

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ πόλης και υπαίθρου σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. 	
	Η πνευματική αναγέννηση της εποχής των Μακεδόνων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις εξελίξεις στον πνευματικό και πολιτισμικό τομέα, ώστε να κατανοούν το περιεχόμενο της έννοιας της «αναγέννησης» κατά την εποχή των Μακεδόνων. • Να γνωρίζουν τις πνευματικές τάσεις της εποχής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να έρθουν σε επαφή με καλλιτεχνικά έργα της εποχής και ιδιαίτερα της αρχιτεκτονικής, της ζωγραφικής/αγιογραφίας και της μικροτεχνίας και να εξαγάγουν συμπεράσματα σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούσαν σε αυτή (ιδεολογικές, οικονομικές κ.ά.).
	Η ΕΞΑΣΘΕΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ		
	Ο 11ος αι. και η σημασία του.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην εξασθένηση του Βυζαντίου. • Να απαριθμούν τα νέα εχθρικά μέτωπα που είχαν αναπτυχθεί σε Ανατολή (Σελτζούκοι) και Δύση (Νορμανδοί). • Να αξιολογούν τις συνέπειες της ήττας των Βυζαντινών στο Ματζικέρτ. • Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν στο Σχίσμα των Εκκλησιών και τις συνέπειές του σε πολιτικό και πνευματικό επίπεδο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αποσπάσματα από έργα χρονογράφων και ιστορικών της εποχής σχετικά με τη Μάχη του Ματζικέρτ και τις συνέπειές της. • Να εκπονήσουν εργασία σχετικά με τη σταδιακή απομάκρυνση της Εκκλησίας της Ρώμης από εκείνη της Κωνσταντινούπολης, ήδη από τον 4ο αι.
	Το Βυζάντιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης: Ο ρόλος των Κομνηνών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να σκιαγραφούν τις πολυμέτωπες απειλές που αντιμετώπιζαν οι Βυζαντινοί στον βαλκανικό χώρο, την Ανατολή και τη Δύση και να αξιολογούν την ήττα στο Μυριοκέφαλο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν σε απόσπασμα από το Χρυσόβουλο του 1082 τα προνόμια που δόθηκαν στους Ενετούς στην άσκηση της εμπορικής τους δραστηριότητας. • Να εκπονήσουν εργασία

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις προσπάθειες των Κομνηνών για την αναδιοργάνωση του κράτους. • Να κατανοούν τον θεσμό της πρόνοιας και την οικονομικο-κοινωνική σημασία του. • Να διακρίνουν την εξέλιξη της βυζαντινής διπλωματίας. • Να γνωρίζουν τους όρους της οικονομικής επέκτασης των ιταλικών πόλεων και των συνεπειών της για τη βυζαντινή οικονομία. 	σχετικά με την εμπορική δράση των ιταλικών πόλεων στον τότε γνωστό κόσμο, την πολιτιστική και πνευματική τους ακτινοβολία, τη ζωή σε αυτές κ.ο.κ.
	Το «κίνημα» των Σταυροφοριών: Αίτια και συνέπειες.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν τον χαρακτήρα των Σταυροφοριών. • Να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους. • Να γνωρίζουν την έννοια του θρησκευτικού πολέμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να χαρακτηρίσουν την εξωτερική πολιτική του Αλέξιου Α' Κομνηνού με αξιοποίηση της ιστορικής αφήγησης και σχετικού παραθέματος. • Να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν παραστάσεις σταυροφόρων σε έργα τέχνης της μεσαιωνικής εποχής. Να περιγράψουν τη στρατιωτική εξάρτηση, τον οπλισμό, τον τρόπο απόδοσής τους από τους καλλιτέχνες. Να συγκρίνουν τις παραστάσεις των σταυροφόρων στα έργα τέχνης με τον τρόπο απόδοσης των σταυροφόρων σε ταινίες ή παιχνίδια. • Να διερευνήσουν τα θρησκευτικά, δημογραφικά και υλικά κίνητρα των Σταυροφοριών, αξιοποιώντας πληροφορίες από ποικίλες πηγές. Ενδεικτικά αναφέρεται το έργο του Λε Γκοφ.
	Η Τέταρτη Σταυροφορία και οι επιπτώσεις της. Ο	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την εξέλιξη της Τέταρτης Σταυροφορίας και να 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν σχετικές ιστορικές πηγές και να δραστηριοποιηθούν σε

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	διαμελισμός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.	<p>κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τον ρόλο των δυτικών δυνάμεων και την εμπλοκή των Βυζαντινών στο πλαίσιο της Τέταρτης Σταυροφορίας. • Να αναγνωρίζουν τις συνέπειες της Άλωσης του 1204 σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. • Να περιγράφουν τα ποικίλα λατινικά και ελληνικά κρατίδια και τις περιοχές υπό ξένη κυριαρχία, όπως διαμορφώθηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους. 	<p>παιχνίδι ρόλων με θέμα: «Λατίνοι και Βυζαντινοί στρατιώτες γράφουν στο ημερολόγιό τους για τη ζωή μετά την Άλωση του 1204».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν μια παράγραφο σχολιάζοντας αποσπάσματα από τα χρονικά που έγραψαν οι σταυροφόροι, αλλά και οι Βυζαντινοί συγγραφείς.
	Εμφάνιση και εξάπλωση των Οθωμανών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την πορεία εξέλιξης των τουρκικών φύλων (μεταξύ άλλων και των Σελτζούκων) και της επικράτησης των Οθωμανών από την Ανατολία έως την κατάκτηση της Μ. Ασίας και την προώθησή τους στα Βαλκάνια. • Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην αυξανόμενη δύναμη των Οθωμανών. • Να γνωρίζουν τους όρους που σηματοδότησαν την παρουσία των Οθωμανών στον ελληνικό χώρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογήσουν, γραπτά σε δομημένη παράγραφο, την κοινωνική κατάσταση των κατοίκων της αυτοκρατορίας σε συνδυασμό με την έλλειψη πρόσβασής τους στην εκπαίδευση. • Να αξιοποιήσουν τις ιστορικές γνώσεις και από προηγούμενη ενότητα για να εντοπίσουν παράγοντες που ευνόησαν την εξάπλωση των Οθωμανών. Αφού παρουσιάσουν τα ευρήματά τους, να τα κατατάξουν αξιολογικά μέσα από διάλογο.
	Οι προσπάθειες ανασυγκρότησης. Η δυναστεία των	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν την πολιτική που εφάρμοσαν οι 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εργαστούν σε ομάδες, ώστε να συνθέσουν συνοπτικά την εσωτερική και

<p>Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία</p>	<p>Παλαιολόγων.</p>	<p>Παλαιολόγοι προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους Οθωμανούς.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα προβλήματα της βυζαντινής κοινωνίας. • Να γνωρίζουν τις πολεμικές και οικονομικές δυνατότητες του βυζαντινού κράτους. • Να αξιολογούν τον ρόλο της ορθόδοξης Εκκλησίας έναντι της φιλοδυτικής πολιτικής των Παλαιολόγων. • Να γνωρίζουν τη σερβική απειλή και την εξέλιξή της. 	<p>εξωτερική πολιτική (με έμφαση στη διπλωματία) των κυριότερων εκπροσώπων της δυναστείας των Παλαιολόγων. Να εντοπίσουν τις βασικότερες αδυναμίες και τις θετικές επιλογές της πολιτικής τους μέσα από συζήτηση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τον ρόλο της Εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης έναντι της φιλοδυτικής πολιτικής των Παλαιολόγων με αφορμή κείμενα της εποχής. Ενδεικτικά προτείνεται η αφήγηση του ιστορικού Δούκα για τον Γεώργιο Σχολάριο. • Να καταγράψουν τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα του βυζαντινού κράτους που διαπιστώνονται από την ιστορική αφήγηση και άλλες πηγές. Να τα ιεραρχήσουν αξιολογικά μέσα από διάλογο. • Να αξιοποιήσουν πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Γεωργίου Γεμιστού, του Γεωργίου Σχολάρου και του Μανουήλ Χρυσολωρά, ώστε να κατανοήσουν σημαντικές ιδέες της εποχής.
	<p>Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν το ιστορικό γεγονός της Άλωσης από την άποψη των πολεμικών γεγονότων. • Να αξιολογούν τη σπουδαιότητα της πολεμικής τεχνολογίας. • Να διακρίνουν τον ρόλο των δυνάμεων της Δύσης. • Να εμβαθύνουν στις συνέπειες της Άλωσης για τον 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν πληροφορίες από ιστορικές πηγές για να γίνει παρουσίαση της κατάστασης στην πολιορκούμενη Κωνσταντινούπολη. Συμπληρωματικά μπορούν να αξιοποιηθούν αναπαραστάσεις των τειχών της πόλης και διαδραστικός χάρτης. • Να συζητήσουν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα από την Άλωση που απηχούνται σε ποικίλα λογοτεχνικά κείμενα επιλογής που διδάσκονται.

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		ελληνισμό και τη Δύση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν εκπαιδευτική ταινία 30 λεπτών για τα αίτια της πτώσης του Βυζαντίου. • Να δημιουργήσουν χρονογραμμή (γραπτή ή ψηφιακή) με σημαντικά γεγονότα και πρόσωπα από την έως τώρα διδαχθείσα ύλη.
	Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ		
	Η οθωμανική και η βενετική κυριαρχία.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις περιοχές εγκαθίδρυσης της βενετικής και της οθωμανικής κυριαρχίας. • Να συγκρίνουν τις συνθήκες οργάνωσης των βενετοκρατούμενων και των οθωμανοκρατούμενων περιοχών. • Να αναγνωρίζουν τις συνθήκες επιβίωσης του ελληνισμού υπό ξένη κυριαρχία. • Να διακρίνουν τον ρόλο της Εκκλησίας και των κοινοτήτων. • Να αξιολογούν τους παράγοντες στήριξης και ανανέωσης του ελληνισμού (Φαναριώτες κ.ά.). • Να γνωρίζουν την εξέλιξη της παιδείας του ελληνισμού στο πλαίσιο των ξενοκρατούμενων περιοχών. • Να επισημαίνουν τα στοιχεία που δέχτηκε ο ελληνισμός από τους ξένους κυρίαρχους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν σχετικά με την παραχώρηση κοσμικής εξουσίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία και τον θεσμό των κοινοτήτων στον υπό οθωμανική κυριαρχία ελληνισμό. • Να κάνουν διάλογο σχετικά με τη ζωή των κοινωνικών ομάδων στις βενετοκρατούμενες περιοχές, με αφορμή ιστορική πηγή. • Να μελετήσουν τη βιογραφία του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου και συλλογές έργων του. Να συζητήσουν για τη ζωή του καλλιτέχνη στη βενετοκρατούμενη Κρήτη και στη Δύση του 16ου αιώνα. • Να διερευνήσουν αν υπήρχαν εμπορικοί συνεταιρισμοί στην περιοχή τους κατά τη διάρκεια της οθωμανικής/βενετικής κυριαρχίας. Να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή.

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ BYZANTIO	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν πτυχές της καθημερινής ζωής των Βυζαντινών. • Να ερμηνεύουν τον χαρακτήρα της βυζαντινής κοινωνίας. • Να συγκρίνουν τις διαφορές σε θέματα της καθημερινής ζωής στο Βυζάντιο και σήμερα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εργαστούν στο εκπαιδευτικό λογισμικό «Εξερευνώντας τον κόσμο του Βυζαντίου». Σε ομάδες (8) να αναλάβουν από μια δραστηριότητα και να καταγράψουν τι έμαθαν. Ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην τάξη το κείμενο. • Να προμηθευτούν ποικίλο υλικό, έντυπο και ψηφιακό, για διάφορες όψεις της καθημερινής ζωής (οικογένεια, εκπαίδευση, κοινωνική περίθαλψη, στρατιωτική ζωή, εμπόριο, βυζαντινό νόμισμα, υφαντική τέχνη, ψυχαγωγία, γαστρονομία, μοναχισμό κ.λπ.). Αξιοποιώντας και το υλικό του βιβλίου να παρουσιάσουν ανά ομάδα ένα πολυτροπικό κείμενο σε αφίσσα (σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή) με το θέμα που επέλεξαν, αναφέροντας και τις πηγές. Να συζητήσουν ομοιότητες/διαφορές που εντόπισαν σε σχέση με τη ζωή σήμερα. • Να εργαστούν στο εκπαιδευτικό λογισμικό «Θεόδωρος: Στα βήματα ενός μοναχού του 10ου αιώνα». Ολοκληρώνοντας τις δραστηριότητες, να συζητήσουν για τη ζωή των μοναχών, αξιοποιώντας εμπειρίες ή γνώσεις τους για τον μοναχισμό σήμερα. • Να αναζητήσουν στην έως τώρα διδαχθείσα ύλη την παρουσία γυναικών. Να αναζητήσουν επίσης σχετικές πληροφορίες στη βιβλιοθήκη και στο διαδίκτυο και να παρουσιάσουν τα ευρήματα και τα συμπεράσματά τους για τη θέση της γυναίκας στο Βυζάντιο.
	ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΤΕΧΝΕΣ		

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ		
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα είδη της βυζαντινής γραμματείας και τους σημαντικότερους εκπροσώπους της. • Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής τέχνης και να αναγνωρίζουν όσα διατηρούνται μέχρι σήμερα. • Να αξιολογούν την αξία της βυζαντινής τέχνης σε συνάφεια με τον χριστιανισμό. • Να αναγνωρίζουν τη συμβολή των Βυζαντινών στη διάσωση των κλασικών γραμμάτων και στη συνέχεια της ελληνικής πνευματικής παράδοσης. • Να γνωρίζουν τους τομείς της επιστήμης που αναπτύχθηκαν στα χρόνια της αυτοκρατορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν κατόψεις από χριστιανικούς ναούς με αντιπροσωπευτικούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές με ναούς που γνωρίζουν. • Να παρακολουθήσουν εικονική περιήγηση στην Αγία Σοφία. Να κατονομάσουν αρχιτεκτονικά μέλη του ναού. • Να μελετήσουν διαθέσιμο εικονογραφικό υλικό (του βιβλίου ή επιπλέον επιλογής του διδάσκοντα) και να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής εικονογραφίας. Η εργασία μπορεί να επεκταθεί με επίσκεψη σε ναό ή άλλο οικοδόμημα της μεσαιωνικής περιόδου για παρατήρηση της τεχνοτροπίας, διάκριση χριστιανικής και κοσμικής τέχνης, καθώς και εντοπισμό στοιχείων που έχουν συνέχεια ως σήμερα. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για τον ναό της Αγίας Σοφίας του Κιέβου. Να παρατηρήσουν ομοιότητες και διαφορές με βυζαντινούς σταυροειδείς ναούς. Η εργασία μπορεί να επεκταθεί και σε άλλους χριστιανικούς ναούς, στη Ρωσία και τη Σερβία.
	Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ		
	Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις (11ος-15ος αι.).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν σχηματικά τις πολιτικές εξελίξεις της συγκεκριμένης περιόδου. • Να προσδιορίζουν καθοριστικά για την οικονομική εξέλιξη των δυτικών κρατών γεγονότα, όπως π.χ. ο Μαύρος Θάνατος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν διαθέσιμες πληροφορίες από ποικίλες πηγές για σημαντικά εμπορικά κέντρα του Μεσαίωνα στη δυτική Ευρώπη και να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους σε προβολή παρουσίασης. • Να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους για την

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο των πόλεων στην ανάπτυξη της οικονομίας. • Να εξηγούν το πολιτικό κλίμα που διαμορφώθηκε στην Ευρώπη με την κρίση του φεουδαρχικού συστήματος. 	<p>πανδημία της μαύρης πανώλης για να εντοπίσουν και να καταγράψουν τις προεκτάσεις της σε όλους τους τομείς του μεσαιωνικού πολιτισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν επιλεγμένους Χάρτες Ελευθεριών μεσαιωνικών πόλεων και να ενθαρρυνθούν σε διάλογο, αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις τους για τη φεουδαρχική κοινωνία. • Να σχηματίσουν πίνακα με στοιχεία για τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας των συντεχνιών στο Βυζάντιο και στη δυτική Ευρώπη.
	Ο ρόλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τον ρόλο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του δυτικού μοναχισμού στη διαμόρφωση των κοινωνικών αντιλήψεων του δυτικού κόσμου. • Να αξιολογούν τη δράση του δυτικού μοναχισμού στην εκπαίδευση. • Να περιγράφουν τις συνθήκες δημιουργίας του παπικού κράτους. • Να εξηγούν την κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά τον όψιμο Μεσαίωνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους για τον ρόλο της Εκκλησίας στη δυτική Ευρώπη κατά την προηγούμενη περίοδο, 5ο-10ο αι., για να συντάξουν μια παράγραφο με ανάλογο θέμα. • Να συζητήσουν για την παρακμή του παπισμού κατά τον όψιμο Μεσαίωνα.
	Ο δυτικός μεσαιωνικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον πολιτισμό της μεσαιωνικής Ευρώπης στους τομείς της τέχνης, των γραμμάτων, της επιστήμης και την ίδρυση των πρώτων πανεπιστημίων στην Ευρώπη. • Να περιγράφουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιπαραβάλουν ένα δημοφιλές στη δυτική και βυζαντινή τέχνη θρησκευτικό θέμα και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές. (Ενδεικτικά αναφέρεται ο Ευαγγελισμός.) Ομοίως να εργαστούν με ένα κοσμικό θέμα σε χειρόγραφα και τοιχογραφίες. (Ενδεικτικά αναφέρεται το θέμα «Οι μουσικοί».) Να γράψουν τα

<p>Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία</p>		<p>την καθημερινή ζωή του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου και να τη συγκρίνουν με αυτήν του βυζαντινού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν εκπροσώπους της πνευματικής ζωής του δυτικού Μεσαίωνα. • Να αξιολογούν τη σημασία της επικράτησης των εθνικών γλωσσών στη διαμόρφωση των εθνικών ταυτοτήτων. 	<p>συμπεράσματά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν πολυτροπικό κείμενο με τα τυπικά παραδείγματα της βυζαντινής, της ρομανικής και γοτθικής τέχνης, αξιοποιώντας υλικό από το διαδίκτυο και από βιβλία. • Να αντιπαραβάλουν χάρτες μεσαιωνικών πόλεων με τους χάρτες των ίδιων πόλεων σήμερα. Να συγκρίνουν τη θέση των εμπορικών, θρησκευτικών, διοικητικών κέντρων και να ενθαρρυνθούν σε συμπεράσματα. • Να συζητήσουν με αφορμή το κείμενο του Λε Γκοφ για τα πανεπιστήμια του Μεσαίωνα, τις αντιλήψεις που αποκαλύπτονται από την ονομασία που δόθηκε στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια (universitas) και στα αντίστοιχα βυζαντινά ιδρύματα (π.χ. πανδιδακτήρια).
--	--	---	---

ΙΣΤΟΡΙΑ – Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος-18ος ΑΙΩΝΑΣ)		
	Οι μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις. Αναγέννηση και ανθρωπισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν μια συνολική εικόνα για τις γεωγραφικές ανακαλύψεις. • Να γνωρίζουν τις συνέπειες των ανακαλύψεων για την παγκόσμια ιστορία. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της Αναγέννησης για τον σύγχρονο κόσμο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν χάρτη με τις κυριότερες περιοχές που ανακάλυψαν οι κονκισταδόρες. • Να καταγράψουν τα υλικά αγαθά της καθημερινότητας που δε θα υπήρχαν χωρίς τις ανακαλύψεις. • Να παρουσιάσουν έργα τέχνης (αρχιτεκτονικής – ζωγραφικής – γλυπτικής) της Αναγέννησης και να συζητήσουν την έκφραση του πνεύματος της εποχής σε αυτά. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για τους κυριότερους εκπροσώπους της Αναγέννησης και να συζητήσουν τη σχέση της καλλιτεχνικής τους δημιουργίας με το αναγεννησιακό πνεύμα.
	Θρησκευτική μεταρρύθμιση. Πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές εξελίξεις από τον 15ο έως τον 18ο αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τα αίτια και τη σημασία της θρησκευτικής μεταρρύθμισης. • Να κατανοούν την άνοδο των πρώτων εθνικών κρατών (Ισπανία, Αγγλία, Γαλλία). • Να παραθέτουν τις σημαντικότερες πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές εξελίξεις από τον 15ο ως τον 18ο αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλάβουν εργασίες με στόχο την καταγραφή των βασικών αρχών της διδασκαλίας του Λουθήρου και του Καλβίνου, σε αντιπαραβολή με τα μέτρα που χρησιμοποίησε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για να επιβάλει την καθολική μεταρρύθμιση. • Να συγκρίνουν τα καλλιτεχνικά ρεύματα του μπαρόκ και του ροκοκό. • Να καταρτίσουν πίνακα με τις σημαντικότερες συνθήκες της περιόδου που υπογράφηκαν μεταξύ των κρατών.

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΕΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ		
	Ο Διαφωτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις προϋποθέσεις εξάπλωσης του Διαφωτισμού. • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά και τους κύριους εκπροσώπους του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν την επίδραση των φυσικών επιστημών στη διαμόρφωση των βασικών αρχών του Διαφωτισμού. • Να επιλέξουν κείμενα των διαφωτιστών με βάση τα οποία να αποδελτιώσουν τις πολιτικές και κοινωνικές τους απόψεις.
	Η Αμερικανική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες εκδήλωσης της Αμερικανικής Επανάστασης και τις βασικές πολιτικές αρχές που καθιέρωσε. • Να αποτιμούν τη σημασία της για την παγκόσμια ιστορία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χρονολογικούς πίνακες με τα κυριότερα γεγονότα και πρόσωπα που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην Αμερικανική Επανάσταση. • Να μελετήσουν τον τρόπο με τον οποίο η Αμερικανική Επανάσταση αποτυπώνεται στη λογοτεχνία της εποχής. • Να συντάξουν εργασία με θέμα την επίδραση της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας στα σύγχρονα συντάγματα.
	Η Γαλλική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις αιτίες που οδήγησαν στην εκδήλωση της Γαλλικής Επανάστασης και τις βασικές αρχές που καθιέρωσε. • Να κατανοούν τη σημασία των Ναπολεόντειων Πολέμων στην ευρωπαϊκή ιστορία. • Να αποτιμούν τη σημασία της για την παγκόσμια ιστορία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χρονολογικό πίνακα με τα κυριότερα γεγονότα και πρόσωπα της Γαλλικής Επανάστασης. • Να οργανώσουν παιχνίδι ρόλων αναλαμβάνοντας να παρουσιάσουν τις θέσεις του βασιλιά, των ευγενών, του κλήρου και της Τρίτης Τάξης κατά τη σύγκληση των Τριών Τάξεων. • Να κατασκευάσουν σκαρίφημα με τη σύνθεση του γαλλικού κοινοβουλίου κατά τις διάφορες φάσεις της Γαλλικής Επανάστασης. • Να προσδιορίσουν τους όρους φιλελεύθερος, συντηρητικός, ελευθερία, ισότητα, αδελφσύνη και να συζητήσουν τη χρήση τους

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			από τα σύγχρονα κράτη.
	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ		
	Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18ου έως τις αρχές του 19ου αιώνα. Νεοελληνικός Διαφωτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων έως τις αρχές του 19ου αιώνα. • Να αξιολογούν την επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης και του Νεοελληνικού Διαφωτισμού στην ιδεολογική προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συλλέξουν δημοτικά τραγούδια και εικαστικά έργα που αποδίδουν τη ζωή των υπόδουλων Ελλήνων. • Να μελετήσουν τη «Χάρτα» και τον «Θούριο» του Ρήγα Φεραίου και να εντοπίσουν τις επιδράσεις της Γαλλικής Επανάστασης στα έργα αυτά. • Να αξιοποιήσουν κείμενα των κυριότερων εκπροσώπων του Νεοελληνικού Διαφωτισμού που καταδεικνύουν την επίδραση του Γαλλικού Διαφωτισμού στο έργο τους.
	Η Φιλική Εταιρεία και οι σημαντικότεροι σταθμοί στην εξέλιξη της Ελληνικής Επανάστασης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για την ίδρυση, την οργάνωση και τις επιδιώξεις της Φιλικής Εταιρείας. • Να γνωρίζουν τα κυριότερα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης και τη σημασία τους για την πορεία του εθνικού ζητήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα την καταγραφή των αρχών της Φιλικής Εταιρείας, μελετώντας αποσπάσματα από τον Όρκο των Φιλικών. • Να συντάξουν χρονολόγιο της Ελληνικής Επανάστασης με τα κυριότερα πολεμικά και πολιτικά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκειά της. • Να μελετήσουν εικαστικό υλικό για την Ελληνική Επανάσταση (απεικονίσεις μαχών, προσωπογραφίες πρωταγωνιστών, σημαίες και λάβαρα) και να το συνδέσουν με τα γεγονότα της περιόδου. • Να επισκεφθούν το Μουσείο της Παλιάς Βουλής στην Αθήνα για τα εκθέματά του αυτής της περιόδου, ή να επιχειρήσουν διαδικτυακή επίσκεψη, εάν υπάρχει τέτοια δυνατότητα. • Να μελετήσουν αποσπάσματα από τα

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			<p>απομνημονεύματα αγωνιστών της Επανάστασης που αποτυπώνουν τον αγώνα και τις συνθήκες ζωής των επαναστατημένων Ελλήνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν μέσα από την ανάγνωση ποιημάτων τις υψηλές αξίες και τα ιδανικά για τα οποία θυσιάστηκαν οι Έλληνες.
	Πολιτειακή οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις εμφύλιες διαμάχες που ξέσπασαν κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. • Να αποτιμούν τις σημαντικότερες αποφάσεις των εθνοσυνελεύσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν διάγραμμα με τις αντιτιθέμενες παρατάξεις και τους επικεφαλής τους. • Να μελετήσουν τα απομνημονεύματα αγωνιστών της Επανάστασης και να καταγράψουν τις επιπτώσεις της εμφύλιας διαμάχης στην πορεία της Επανάστασης. • Να κατασκευάσουν διάγραμμα με τις εθνοσυνελεύσεις και τα συντάγματα που συντάχτηκαν. • Να εντοπίσουν τις επιρροές του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στη διακήρυξη της Α' Εθνοσυνέλευσης και στα συντάγματα της Επανάστασης.
	Η ευρωπαϊκή διπλωματία και το κίνημα του φιλελληνισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το κίνημα του φιλελληνισμού. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της στάσης των ευρωπαϊκών δυνάμεων και του κινήματος του φιλελληνισμού για τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν πίνακα στον οποίο να αντιπαραβάλλονται οι απόψεις της Ιερής Συμμαχίας και του Γεώργιου Κάνιγκ. • Να αποτυπώσουν, μέσα από αποσπάσματα κειμένων φιλελλήνων το κλίμα που είχε διαμορφωθεί στην Ευρώπη για την Ελληνική Επανάσταση. • Να καταγράψουν τις απόψεις των φιλελλήνων για την επαναστατημένη Ελλάδα. • Να παρουσιάσουν τις απόψεις των επαναστατημένων Ελλήνων

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			για τον φιλελληνισμό και τους φιλέλληνες με βάση απομνημονεύματα αγωνιστών.
	Επαναστατικά κινήματα στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εμβαθύνουν στα αίτια των εθνικών και των κοινωνικών επαναστάσεων στην Ευρώπη (1820-1848). • Να αξιολογούν τη σημασία τους για τους λαούς της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα σημαντικότερα επαναστατικά κέντρα του 1830 και του 1848. • Να παρουσιάσουν τις ηγετικές μορφές των επαναστατικών κινήματων και να συσχετίσουν τις ιδέες τους με τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης.
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ		
	Βιομηχανική Επανάσταση. Οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα αίτια, τα κύρια γνωρίσματα της Βιομηχανικής Επανάστασης και τα σημαντικότερα επιτεύγματά της. • Να αντιλαμβάνονται τις κοινωνικές συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης και να τις συσχετίζουν με την εμφάνιση των σοσιαλιστικών ιδεών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν πίνακα με τις αλλαγές που επέφερε η εκβιομηχάνιση. • Να καταγράψουν τις επιπτώσεις της εκβιομηχάνισης στη ζωή των ανθρώπων μέσα από λογοτεχνικά και εικαστικά έργα.
	Νέα εθνικά κράτη στην Ευρώπη και ανάπτυξη της αποικιοκρατίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τις συνθήκες δημιουργίας εθνικών κρατών στην κεντρική και νότια Ευρώπη (ιταλική και γερμανική ενοποίηση) και στα Βαλκάνια. • Να εμπεδώσουν τις αιτίες και τις συνέπειες της αποικιοκρατίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα εθνικά κράτη που δημιουργήθηκαν στη δυτική και νοτιοανατολική Ευρώπη. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τις αποικίες των ευρωπαϊκών κρατών. • Να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά των αποικιών του 19ου αι. με εκείνα των αποικιών της αρχαίας Ελλάδας και να επισημάνουν ομοιότητες και διαφορές.
	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΩΣ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ		

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Ο Ιωάννης Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για την οργάνωση του νεοελληνικού κράτους από τον Ιωάννη Καποδίστρια. • Να αποτιμούν το έργο του. • Να προσδιορίζουν τα αίτια της αντίδρασης στην προσπάθεια αυτή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα κατά την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια. • Να συντάξουν πίνακα με τα μέτρα του Ιωάννη Καποδίστρια για την παιδεία, την οικονομία, τη διοίκηση κ.λπ. • Να καταγράψουν με βάση απομνημονεύματα τους λόγους που συντέλεσαν στη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια. • Να αντιπαραθέσουν σε ένα παιχνίδι ρόλων τα επιχειρήματα υπέρ και κατά των επιλογών του Καποδίστρια. • Να εντοπίσουν με τη βοήθεια χάρτη τα όρια του πρώτου νεοελληνικού κράτους και να συζητήσουν για την επάρκειά τους.
	Από την άφιξη του Όθωνα (1833) έως την έξωσή του (1862).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το έργο της Αντιβασιλείας. • Να αντιλαμβάνονται τα αίτια της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου. • Να αποτιμούν τη σημασία της καθιέρωσης της συνταγματικής μοναρχίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα γεγονότα της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου μέσα από τον Τύπο της εποχής και από απομνημονεύματα. • Να δουν εικαστικά έργα για την Επανάσταση του 1843.
	Από την έξωση του Όθωνα (1862) έως το Κίνημα στο Γουδί (1909).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές του Συντάγματος του 1864. • Να γνωρίζουν τη συμβολή του Χαριλάου Τρικούπη στη συγκρότηση ενός σύγχρονου κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν τα πολιτεύματα που καθιέρωσαν τα Συντάγματα του 1844 και του 1864. • Να συλλέξουν παροιμιώδεις φράσεις του Χαριλάου Τρικούπη. • Να συγκεντρώσουν γελοιογραφίες που σατιρίζουν την πολιτική του. • Να αντιπαραθέσουν σε ένα

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			παιχνίδι ρόλων τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της πολιτικής του Τρικούπη.
	Το Κρητικό Ζήτημα. Εθνικές επιδιώξεις στα Βαλκάνια. Το Μακεδονικό Ζήτημα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον όρο Μεγάλη Ιδέα. • Να αξιολογούν την επίδρασή του στις αλυτρωτικές επιδιώξεις στην Κρήτη και τη Μακεδονία. • Να έχουν σαφή εικόνα για τη δημιουργία των εθνικών κρατών στα Βαλκάνια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γράψουν, αξιοποιώντας πηγές, ένα σύντομο κείμενο για τους στόχους της Μεγάλης Ιδέας και την απήχυσή της στην ελληνική κοινωνία του 19ου αι. • Να επισκεφθούν το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, το Πολεμικό Μουσείο Αθήνας/Θεσσαλονίκης. • Να καταγράψουν τα σημαντικότερα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές του Μακεδονικού Αγώνα. • Να αφηγηθούν τη δράση ενός από τους πρωταγωνιστές του Μακεδονικού Αγώνα. • Να μελετήσουν αποσπάσματα λογοτεχνικών βιβλίων για το Μακεδονικό Ζήτημα και να συζητήσουν τις συνθήκες διεξαγωγής του. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τις μεταβολές των ελληνικών συνόρων κατά τον 19ο αι. • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα εθνικά κράτη που δημιουργήθηκαν στα Βαλκάνια και να συζητήσουν τις γεωπολιτικές αλλαγές που επήλθαν στην περιοχή.
	Η ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τον 19ο αι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για την εξέλιξη του αγροτικού ζητήματος και τις δραστηριότητες της ανερχόμενης αστικής τάξης. • Να προσδιορίζουν τους λόγους της μετανάστευσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αποσπάσματα λογοτεχνικών βιβλίων και/ή φωτογραφικού υλικού και να αφηγηθούν τις συνθήκες ζωής των αγροτών και των αστών στα τέλη του 19ου αιώνα. • Να καταρτίσουν πίνακα με τα μεταναστευτικά ρεύματα και τις περιοχές προέλευσης των μεταναστών. • Να συζητήσουν τις επιπτώσεις της υπερπόντιας μετανάστευσης στην ελληνική

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			κοινωνία των αρχών του 20ού αιώνα και τις δυσκολίες προσαρμογής των μεταναστών στο νέο περιβάλλον χρησιμοποιώντας κινηματογραφικό και λογοτεχνικό υλικό.
	Η τέχνη κατά τον 19ο αι. στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά των καλλιτεχνικών ρευμάτων του ρομαντισμού, του ρεαλισμού και του ιμπρεσιονισμού στην ευρωπαϊκή τέχνη του 19ου αιώνα. • Να αποτιμούν την επίδραση των κυριότερων ευρωπαϊκών καλλιτεχνικών ρευμάτων στην ελληνική καλλιτεχνική δημιουργία του 19ου αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρουσιάσουν αντιπροσωπευτικά έργα τέχνης των σημαντικότερων καλλιτεχνικών ρευμάτων του 19ου αιώνα. • Να παρουσιάσουν τους σημαντικότερους Έλληνες καλλιτέχνες του 19ου αιώνα και τα θέματα που επέλεξαν. • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό για τα νεοκλασικά κτίσματα στην Ελλάδα. • Να επισκεφθούν μουσεία (Εθνική Πινακοθήκη, δημοτικές πινακοθήκες).
	Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΓΟΥΔΗ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ (1913)		
	Το Κίνημα στο Γουδί (1909) και η βενιζελική πολιτική της περιόδου 1910-1912.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους λόγους που προκάλεσαν το Κίνημα στο Γουδί. • Να αποτιμούν τα αποτελέσματα του Κινήματος στο Γουδί. • Να γνωρίζουν το εκσυγχρονιστικό έργο του Ελευθέριου Βενιζέλου (1910-1912). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν συγκεκριμένες εφημερίδες που υπάρχουν σε ψηφιακή μορφή για να σχολιάσουν την απήχηση του κινήματος. • Να καταγράψουν μέσα από πηγές τούς σκοπούς της ίδρυσης του Στρατιωτικού Συνδέσμου. • Να μελετήσουν το Σύνταγμα του 1911 και να επισημάνουν τις βελτιώσεις που έφερε στην εκπαίδευση, την ιδιοκτησία και στη θέση των δημοσίων υπαλλήλων.
	Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913).	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στον Α' και τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο. • Να προσδιορίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν χρονολογικό διάγραμμα με τις κυριότερες μάχες των Βαλκανικών Πολέμων ή να σχεδιάσουν την πορεία του ελληνικού στρατού με τη βοήθεια φωτογραφικού και

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		τα αίτια και τις συνέπειές τους.	<p>κινηματογραφικού υλικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συλλέξουν έργα ζωγράφων με θέμα τους Βαλκανικούς Πολέμους και να συζητήσουν τις σκηνές που περιγράφονται. • Να μελετήσουν χάρτες με τα νέα σύνορα των βαλκανικών κρατών και να εκφράσουν τις απόψεις τους για τη σημασία της ενσωμάτωσης των νέων χωρών στην Ελλάδα. • Να επισκεφθούν το Πολεμικό Μουσείο Αθηνών και το παράρτημά του στη Θεσσαλονίκη ή τοπικά μνημεία ή το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.
	Ο Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ		
	Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918).	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν σαφή αντίληψη των αιτιών του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. • Να γνωρίζουν τα αντίπαλα στρατόπεδα. • Να αξιολογούν τις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τα αντίπαλα στρατόπεδα και τα σύνορα των νέων κρατών μετά τις συνθήκες ειρήνης. • Να καταγράψουν τα υλικά, τα μέσα και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο για την εξουδετέρωση του αντιπάλου.
	Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Εθνικός Διχασμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες εμπλοκής της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να διακρίνουν τις πολιτικές συνέπειες του Εθνικού Διχασμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συλλέξουν υλικό (φωτογραφίες, άρθρα από τον Τύπο) για τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να συζητήσουν για τα πάθη που προκάλεσε ο Εθνικός Διχασμός, με βάση άρθρα του βενιζελικού και αντιβενιζελικού Τύπου της εποχής.
	Η Ρωσική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις αρχές της Ρωσικής Επανάστασης. • Να αξιολογούν τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν κείμενα μέσα από τα οποία να διακρίνουν τα αιτήματα των Ρώσων επαναστατών. • Να κατασκευάσουν

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		σημασία της Ρωσικής Επανάστασης για την παγκόσμια ιστορία.	<p>χρονολόγιο με τα σημαντικότερα γεγονότα της Ρωσικής Επανάστασης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα την παρουσίαση των αλλαγών που επέφερε στην παγκόσμια ιστορία η Οκτωβριανή Επανάσταση αντλώντας υλικό από τη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο.
	Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (1919-1922)		
	<p>Οι διεκδικήσεις της Αντάντ και της Ελλάδας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.</p> <p>Ο ελληνισμός της δυτικής Μικράς Ασίας και του Πόντου. Το τουρκικό εθνικό κίνημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των ελληνικών κοινοτήτων της Μικράς Ασίας και του Πόντου. • Να αναλύουν τους παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάληψη του εγχειρήματος της Μικρασιατικής Εκστρατείας. • Να συσχετίζουν την ανάληψη της Μικρασιατικής Εκστρατείας με την έξαρση του τουρκικού εθνικού κινήματος. • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις συνέπειες της εθνοκάθαρσης των χριστιανικών λαών της Ανατολής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν ακροστιχίδες ή σταυρόλεξα με τις ονομασίες σημαντικών πόλεων και τοπωνυμίων της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν στοιχεία για την οικονομική και πολιτιστική ακμή των ελληνικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. • Να προσδιορίσουν τις αλλαγές που επέφερε στη θέση των ελληνικών κοινοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η επικράτηση του κινήματος των Νεότουρκων.
	Η Μικρασιατική Καταστροφή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα κύρια γεγονότα του Μικρασιατικού Πολέμου. • Να γνωρίζουν την κατάληξη του Μικρασιατικού Πολέμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν χρονολογικό πίνακα με τα σημαντικότερα γεγονότα της Μικρασιατικής Εκστρατείας. • Να συζητήσουν με βάση φωτογραφικό/κινηματογραφικό υλικό και μαρτυρίες τις τραγικές συνθήκες υπό τις οποίες οι πρόσφυγες εκδιώχθηκαν βίαια από τις πατρίδες τους.

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			<ul style="list-style-type: none"> • Να επισκεφθούν το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού ή την ιστοσελίδα του.
	Οι εξελίξεις στην Ελλάδα και την Τουρκία μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους όρους της Συνθήκης της Λωζάννης. • Να αποτιμούν τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της Μικρασιατικής Καταστροφής στην Ελλάδα και την Τουρκία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν το περιεχόμενο της Συνθήκης των Σεβρών και της Συνθήκης της Λωζάννης και να εξαγάγουν συμπεράσματα. • Να καταγράψουν τις επιπτώσεις της Μικρασιατικής Καταστροφής σε ηθικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. • Να σημειώσουν στον χάρτη της Ελλάδας τις περιοχές στις οποίες κατέφυγαν οι πρόσφυγες μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.
	Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ		
	Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν γνώσεις για την οικονομική κρίση του 1929 και για τις σημαντικότερες κοινωνικές της επιπτώσεις. • Να αντιλαμβάνονται τους λόγους της ανόδου του φασισμού και του ναζισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν την επίδραση που άσκησε η οικονομική κρίση στην άνοδο των ολοκληρωτικών καθεστώτων στην Ευρώπη. • Να αναζητήσουν τα σύμβολα και να σκιαγραφήσουν τις προσωπικότητες των ηγετών των ολοκληρωτικών καθεστώτων. • Να επισημάνουν τα στοιχεία της ακραίας ιδεολογίας των ολοκληρωτικών καθεστώτων μέσα από λογοτεχνικά, θεατρικά και εικαστικά έργα με αντιφασιστικό και αντιναζιστικό περιεχόμενο.
	Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Η Δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν βασικές γνώσεις για τις σημαντικότερες πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο (ανακήρυξη Β' Ελληνικής Δημοκρατίας, βενιζελική τετραετία, παλινόρθωση και Δικτατορία Μεταξά). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιπαραθέσουν σε ένα παιχνίδι ρόλων επιχειρήματα υπέρ και κατά της πολιτικής του Βενιζέλου. • Να καταγράψουν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα διαβάζοντας μαρτυρίες προσφύγων και συγκεντρώνοντας

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν την επίδραση της παρουσίας των προσφύγων στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της Ελλάδας. 	<p>φωτογραφικό υλικό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν εργασία με θέμα «Πρόσφυγες και ρεμπέτικο τραγούδι» ή «Πρόσφυγες και μικρασιατική παράδοση (χοροί, διατροφικές συνήθειες, έθιμα)». • Να επισκεφθούν το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού ή την ιστοσελίδα του.
	Ο Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ		
	Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εμπεδώσουν τα αίτια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. • Να διακρίνουν τις κύριες φάσεις του. • Να κατανοήσουν τα αίτια και τις επιπτώσεις του Ολοκαυτώματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν τις προκλητικές ενέργειες του Χίτλερ που προκάλεσαν την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. • Να σχολιάσουν τις ακρότητες του πολέμου, με έμφαση στο Ολοκαύτωμα, μέσα από φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό, καθώς και γραπτές μαρτυρίες της περιόδου. • Να αξιολογήσουν τη χρήση της ατομικής βόμβας ως μέσου για τον τερματισμό του πολέμου.
	Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τη σημασία της συμμετοχής της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να διαπιστώσουν τα δεινά της Κατοχής και τη σημασία της Εθνικής Αντίστασης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποτυπώσουν, με τη βοήθεια χάρτη, τη νικηφόρα πορεία του ελληνικού στρατού στο αλβανικό μέτωπο ή/και να διερευνήσουν το έπος του '40 μέσα από εφημερίδες της εποχής ή μαρτυρίες. • Να παρουσιάσουν τα δεινά του πολέμου και της Κατοχής μέσα από μαρτυρίες ή έργα Ελλήνων ποιητών, λογοτεχνών, ζωγράφων και χαρακτών. • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα «Κατοχή και Αντίσταση», χρησιμοποιώντας φωτογραφικό/κινηματογραφικό υλικό και μαρτυρίες.

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία			<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν τους τρόπους με τους οποίους αντιμετώπισαν οι Έλληνες τον πόλεμο, με βάση γελοιογραφίες και τραγούδια της εποχής.
	Τα αποτελέσματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η ίδρυση του ΟΗΕ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις επιπτώσεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. • Να αποτιμούν τον ρόλο του ΟΗΕ και τη σημασία του για την αποτροπή πολεμικών ενεργειών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασία για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τις καταστροφές από τον πόλεμο μέσα από κινηματογραφικό/φωτογραφικό υλικό και μαρτυρίες Εβραίων επιζήσαντων. • Να μελετήσουν τα βασικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται με τη Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ.
	ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ		
	Η πολιτική διαίρεση της Ευρώπης, διπολισμός και Ψυχρός Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά αίτια του διαχωρισμού του κόσμου σε Ανατολή και Δύση. • Να διαπιστώσουν τις συνέπειες της μεταξύ τους αντιπαλότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάσουν χάρτη με τις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού και του δυτικού κόσμου. • Να συζητήσουν τα προβλήματα που δημιουργήσε ο Ψυχρός Πόλεμος στους λαούς της Ανατολής και της Δύσης, αξιοποιώντας λογοτεχνικά και κινηματογραφικά έργα. • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν στοιχεία για τα νεανικά κινήματα της δεκαετίας του '60 (χίπις, ακτιβιστές) με τη χρήση μουσικού, κινηματογραφικού, φωτογραφικού και λογοτεχνικού υλικού.
	Το τέλος της αποικιοκρατίας και η ανάδυση του Τρίτου Κόσμου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τους παράγοντες που προκάλεσαν το τέλος της αποικιοκρατίας. • Να γνωρίζουν για την άνοδο των κρατών του Τρίτου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν και να εντοπίσουν στον χάρτη τα κράτη του Τρίτου Κόσμου που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα υποσιτισμού. • Να παρουσιάσουν τις

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		<p>Κόσμου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κράτη του Τρίτου Κόσμου. 	<p>σημαντικότερες προσωπικότητες του Τρίτου Κόσμου και να εκτιμήσουν τη συμβολή τους στην πτώση της αποικιοκρατίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν τα προβλήματα του Τρίτου Κόσμου μέσα από φωτογραφικό, κινηματογραφικό και έντυπο υλικό.
	Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ)		
	Ο Εμφύλιος Πόλεμος και τα κύρια προβλήματα της μετεμφυλιακής Ελλάδας (1944-1963). Ο κυπριακός αγώνας (1955-1959).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις αιτίες του Εμφυλίου Πολέμου. • Να αξιολογούν τις επιπτώσεις του στην ελληνική κοινωνία και την πολιτική ζωή του τόπου. • Να γνωρίζουν τις συνέπειες της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης και της σύνδεσης με την ΕΟΚ. • Να γνωρίζουν τον κυπριακό αγώνα και τις προσπάθειες των Κυπρίων για την ένωση του νησιού με την Ελλάδα. • Να γνωρίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο η Κύπρος κέρδισε την ανεξαρτησία της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παραθέσουν διαφορετικές απόψεις για τον ελληνικό Εμφύλιο μέσα από τη λογοτεχνική, ποιητική και καλλιτεχνική δημιουργία. • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό για τον ελληνικό Εμφύλιο και τους πολιτικούς πρόσφυγες. • Να συζητήσουν, με τη βοήθεια χάρτη των κατεχόμενων περιοχών της Κύπρου, την αλλοίωση της πληθυσμιακής σύνθεσης της Μεγαλονήσου μετά την εισβολή.
	Όξυνση της πολιτικής κρίσης και η Δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967.	<ul style="list-style-type: none"> • Να είναι ενήμεροι/-ες για τους λόγους επιβολής της Δικτατορίας. • Να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά του δικτατορικού καθεστώτος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν μερικές από τις μεθόδους επιβολής και καταστολής που χρησιμοποιούσε το δικτατορικό καθεστώς. • Να συζητήσουν σχετικά με τα βασικά αιτήματα της εξέγερσης του Πολυτεχνείου

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα αίτια της κατάρρευσής του. 	και τον ρόλο της στην ανατροπή του δικτατορικού καθεστώτος.
	Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση έως τα τέλη της δεκαετίας του '80.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν σαφή εικόνα για τους κύριους θεσμούς που συντέλεσαν στην αποκατάσταση της δημοκρατίας. • Να αποτιμούν τα μέτρα αναδιοργάνωσης της χώρας κατά την περίοδο αυτή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν τις συνθήκες υπό τις οποίες αποκαταστάθηκε η δημοκρατία. • Να συζητήσουν, μελετώντας το Σύνταγμα του 1975, για το έργο που επιτέλεσε η κυβέρνηση εθνικής ενότητας και τη συμβολή της στην εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών.
	Η μεταψυχροπολεμική εποχή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους λόγους κατάρρευσης των λαϊκών δημοκρατιών της ανατολικής Ευρώπης. • Να αξιολογούν τις συνακόλουθες αλλαγές της κατάρρευσης των λαϊκών δημοκρατιών στα Βαλκάνια. • Να αντιλαμβάνονται τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα αλλά και ο κόσμος στις αρχές του 21ου αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν φωτογραφικό και έντυπο υλικό για την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού. • Να παρουσιάσουν την ανέγερση και την πτώση του τείχους του Βερολίνου ως συμβόλου του Ψυχρού Πολέμου. • Να συζητήσουν την επίδραση της κατάρρευσης του υπαρκτού σοσιαλισμού στη σημερινή εποχή, ιδιαίτερα στα βαλκανικά κράτη.
	Η Ελλάδα και οι διαδικασίες ενοποίησης της Ευρώπης. Η Ελλάδα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τους παράγοντες που οδήγησαν στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. • Να αποτιμούν τη σημασία της συγκρότησής της. • Να γνωρίζουν τις διαδικασίες ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. • Να αντιληφθούν τις σύγχρονες προκλήσεις που 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν πίνακα με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον χρόνο ένταξής τους σε αυτήν. • Να συζητήσουν τις δυνατότητες αλλά και τα προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να διερευνήσουν τον ρόλο της ευρωπαϊκής ενοποίησης στην υπέρβαση των εθνικιστικών διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών.

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία		αντιμετωπίζει η Ευρώπη στις αρχές του 21ου αιώνα (BREXIT, προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα, διεθνής τρομοκρατία).	
	Η τέχνη του 20ού αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά των κύριων καλλιτεχνικών ρευμάτων του 20ού αιώνα. • Να γνωρίζουν τους μεγάλους Έλληνες δημιουργούς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρουσιάσουν σημαντικά έργα κορυφαίων ζωγράφων των σημαντικότερων κινημάτων τέχνης. • Να συζητήσουν την επιρροή που δέχεται η τέχνη από το ιστορικό γίνεσθαι.